

Impactul extinderii Uniunii Europene asupra procesului de integrare europeană

Cuprins

Cap. 1: Integrare Europeană.....	3
Obiective majore.....	4
De ce extinderea?.....	4
Statele candidate.....	7
Criteriile pentru a deveni stat membru.....	8
Cap. 2: Impactul extinderii Uniunii Europene asupra țărilor candidate.....	11
Impactul extinderii.....	11
Liberalizarea comerțului.....	13
Intrările de capital.....	13
Liberalizarea pietelor.....	14
Cele patru libertăți.....	15
Cap. 3: Impactul extinderii Uniunii Europene asupra vechilor membri.....	16
Perspective economice mai bune pentru actualele state membre.....	17
Politica de vecinătate.....	18
Politica agricolă.....	18
Politica regională.....	20
Politica Comercială.....	20
Politica socială.....	22
Politica mediului.....	23
Politica monetară.....	24
Politica bugetară.....	25
Cap. 4: Extinderea Uniunii Europene și influența asupra procesului de integrare.....	27
Efectele economice.....	27
Comerțul.....	27
Investițiile.....	28
Migrația și piața muncii.....	29
Cap. 5: Perspective.....	30
Ce va schimba extinderea?.....	30
Unificarea monetară.....	30
Unificarea politică.....	33
O Europă mai democratică și mai transparentă.....	34
O Europă mai eficientă.....	34
O Europă a drepturilor, valorilor, libertății, solidarității și siguranței.....	35
Europa ca actor pe scena internațională.....	35
Tendențele și viitorul Uniunii Europene.....	36
Ce ne rezervă viitorul?.....	36
Provocarea democratică.....	36
Noua poziție a Europei într-o lume aflată în plin proces de globalizare.....	36
Așteptările cetățenilor europeni.....	37
Europa la răscruce.....	38
Bibliografie.....	39

Cap. 1: Integrare Europeană

Integrarea europeană reprezintă un proces gradual de schimbare pentru economia și societatea românească în ansamblu, care, prin transformările aduse, implică efecte pozitive semnificative dar și o diversitate de costuri.

Procesul Integrării în Uniunea Europeană își are începuturile încă din septembrie 1946, când Primul – ministru al Marii Britanii Winston Churchill lansa ideea „construirii Statelor Unite ale Europei” pentru care socotea că trebuia organizat „un parteneriat între Franța și Germania”.

Transformările politice, economice și sociale declanșate în Europa în urma Revoluțiilor din Estul și Centrul Continentului în anii 1989 – 1991 au avut un impact hotărâtor asupra evoluției relațiilor inter-europene și mondiale- Diplomația europeană a cunoscut schimbări semnificative, adaptându-se din mers la noile cerințe determinate de reșezarea raporturilor politice dintre statele Continentului.

În urma victoriei revoluțiilor împotriva regimurilor totalitare, Uniunea Europeană a devenit „un punct de atracție” pentru popoarele din Centrul și Estul Continentului, punându-se problema „integrării lor în sistemul de valori reprezentat de această Uniune de state”.

Ținând seama de faptul că procesul de integrare este deosebit de complex, presupunând „ajustări economice structurale” în cazul fiecărei țări candidate, după analize aprofundate, după contracte diplomatice la nivele diferite, și după evaluări privind costurile acestui proces s-a ajuns la concluzia că „integrarea țărilor din Centrul și Estul Continentului trebuie să parcurgă două etape.

- O etapă în care aceste țări să aibă statutul de „asociat la Uniunea Europeană”
- Etapa „integrării propriu-zise”

Uniunea Europeană exercită o puternică forță de atracție mai ales prin „nivelul vieții cotidiene a oamenilor”.

Europa Occidentală este atractivă prin gradul de dezvoltare, nivelul de trai al populației, prin standardele de civilizație atinse și, nu în ultimul rând, prin posibilitățile de realizare a drepturilor și libertăților cetățenilor.

Experiența demonstrează că negocierile de aderare și integrare reprezintă un act de cea mai mare răspundere, deoarece miza acestor negocieri o constituie statutul politic, economic și financiar al țărilor respective, în perspectiva includerii lor ca state membre cu drepturi depline în Uniunea Europeană.

Având în vedere importanța covârșitoare a acestor negocieri pentru destinul țărilor candidate se cer respectate trei condiții fundamentale:

- transparența totală
- cunoașterea până la detaliu a dosarelor
- profesionalismul negociatorilor

Anii 1990 – 1993 au rămas în istoria diplomației europene drept „anii negocierii condițiilor și modalităților de asociere a țărilor din centrul și Estul Continentului la Uniunea Europeană.

Rezultatul negocierilor diplomatice din acești ani a fost consemnat în acordurile de asociere, încheiate între fiecare țară asociată, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

S-a convenit ca „asocierea să includă o perioadă de tranziție de maxim 10 ani”, împărțită „în două etape succesive”, fiecare durând, în principiu, cinci ani. Atât în prima, cât și în a doua etapă, țările asociate s-au angajat să efectueze reformele economice care se impun și să introducă factorii necesari pentru cooperarea și apropierea reală între sistemele părților, iar Uniunea Europeană s-a angajat să stabilească instrumente de cooperare și de asistență economică, tehnică și financiară pentru a ajuta țările respective, să facă față consecințelor economice și sociale ale reajustării structurale.

Lărgirea Uniunii Europene, prin includerea statelor din Europa Centrală și de est, constituie o evoluție firească a reșezării structurilor economice continentale în condițiile transformărilor din economia mondială, reprezentând o garanție a menținerii unor ritmuri adecvate ale proceselor dezvoltării economice și expansiunii comerțului internațional.

Acest proces complex include reamplasarea continuă a industriilor și serviciilor, în condițiile dezvoltării exporturilor. Sunt evoluții continentale care presupun o forță de muncă ieftină și deosebit de calificată.

Principiul cooperării capătă o importanță și mai mare în anii finalizării procesului integrării țărilor asociate. Atât Uniunea Europeană, cât și fiecare țară asociată trebuie să coopereze pentru a găsi cele mai bune soluții. Cooperarea presupune stabilirea unor obiective comune și întreprinderea măsurilor ce se impun pentru realizarea lor.

Obiective majore

- În actuala etapă a procesului integrării, țările asociate au de îndeplinit, cu prioritate obiectivele economice. După cum sublinia Comisarul European pentru Extindere.
- Cooperarea are rol în domeniul industriei; vizează promovarea și protecția investițiilor; urmărește atingerea standardelor agroindustriale și aprecierea conformității; se desfășoară în știință și tehnologie; în învățământ și pregătire profesională.
- De asemenea, cooperarea cunoaște noi dimensiuni în agricultură și sectorul agroindustrial; în domeniul energiei; în domeniul gospodăririi apelor; în domeniul transporturilor, telecomunicațiilor, serviciul poștal și cel al transmisiunilor, etc.

Integrarea Europei are loc într-un ritm alert, dar care este, în același timp, prea lent. Privită din perspectiva provocărilor cărora trebuie să le facă față - competitivitate economică, securitate internă, întărirea rolului său politic pe plan internațional - cooperarea este prea slabă, iar rezultatele sunt adeseori ne semnificative.

De ce extinderea?

Extinderea este proiectul cel mai ambițios întreprins de UE: el reprezintă, de fapt, reunificarea continentului european, divizat în urma ultimului război mondial. Au existat în trecut și alte valuri ale extinderii într-o Europă divizată, dar actualul proces de extindere ajută la îndeplinirea visului părinților fondatori ai UE: o Europă unită și liberă.

Pentru popoarele din Europa Centrală și de Est, Europa simboliza valorile la care cei care au trăit, mai bine de o generație, în perioada Cortinei de Fier și a Războiului Rece, aspirau să se reîntoarcă. Dar reîntoarcere în Europa a fost mai mult decât un simbol pentru aceste popoare: perspectiva aderării, ca membru, la UE le-a ajutat să transforme în ireversibilă opțiunea lor pentru o democrație pluralistă și o economie de piață și le-a încurajat să meargă

mai departe pe calea reformei. Perspectiva acestei ancore de stabilitate a fost o condiție prealabilă a refacerii prosperității economice, care la rândul său reprezintă fundamentul stabilității pe termen lung în regiune. Dar drumul acestor popoare către Europa nu a fost ușor. Procesul de transformare a determinat schimbări masive în întreaga Europă Centrală și de Est: nu toată lumea a beneficiat în egală măsură de noile oportunități apărute, iar unele structuri asociate cu un sentiment de securitate au dispărut. Costurile reale ale extinderii nu pot fi cuantificate prin prisma bugetului UE: efectele cele mai considerabile ale adaptării au fost deja resimțite în viitoarele state membre. Pentru popoarele din actuala Uniune Europeană, stabilitatea și democrația din Europa Centrală și de Est au dus deja la obținerea unor beneficii semnificative, nu numai pe planul securității, ci și al prosperității: dezvoltarea rapidă a comerțului a contribuit la crearea de oportunități pentru libera inițiativă, investiții, noi locuri de muncă și o creștere economică marcată în Europa Occidentală.

Aceste beneficii vor fi consolidate și sporite, atât pentru membrii mai vechi, cât și pentru cei noi, o dată cu realizarea extinderii în 2004, cu condiția ca UE să răspundă provocării cu care se confruntă în prezent. Extinderea are loc într-un moment în care UE se confruntă cu provocări majore în ceea ce privește performanța sa economică, coeziunea internă și rolul său extern.

Economia mondială trece prin momente dificile. Motorul dezvoltării în Europa aproape că s-a oprit, cel puțin în actualele state membre, iar șomajul se încorporează să rămână la cote ridicate. În strategia de la Lisabona, liderii Uniunii Europene și-au declarat obiectivul de a deveni cea mai competitivă și cea mai dinamică economie din lume bazată pe cunoaștere, dar până în prezent aceste cuvinte nobile nu au fost însoțite de reformele structurale necesare pentru o creștere stabilă pe termen lung și pentru un răspuns dinamic la globalizare.

Lumea nu stă în loc să ne aștepte. În politicile sale interne, date fiind lipsa de voință politică și dificultatea procesului decizional, UE nu reușește să răspundă în mod corespunzător preocupărilor cetățenilor, într-un număr de domenii. Pe plan extern, UE nu a jucat nici un rol în abordarea problemei Iraq-ului, în prezent cea mai importantă chestiune de politică externă din lume. Membrii săi au fost în mod vizibil profund divizați; mai rău, UE și instrumentele sale de politică externă nu au jucat absolut nici un rol. În vreme ce statele membre au jucat, individual, un rol major în această chestiune, pe scena internațională, Europa în ansamblul ei a fost inexistentă. Această situație este inacceptabilă pentru cetățenii Europei. Ponderea economică a UE trebuie să fie dublată și de afirmarea vocii sale pe plan politic, în afacerile internaționale.

Aceste trei provocări majore – pe plan economic, intern și extern – însoțesc procesul de extindere al UE. Uniunea Europeană trebuie să își recâștige dinamismul și competitivitatea economică, să răspundă în mod efectiv cerințelor cetățenilor și să își definească rolul politic în lume. Extinderea poate să fie un catalizator pentru rezolvarea unora din problemele Europei aflate încă în suspensie. Ea poate să ne ofere dinamismul necesar pentru a face un salt înainte.

Discursul în care se vorbește de “actualii membri” și de “țările candidate” este deja depășit și trebuie să privim înainte la situația din viitor, când noii membri vor fi parteneri. Din acest motiv, în prezentul raport folosesc ori de câte ori este posibil sintagma “viitorii membri” mai degrabă decât “țările candidate”.

Beneficiile și oportunitățile oferite de extindere depășesc cu mult potențialele obstacole, costuri și riscuri implicate de acest proces. Extinderea este actul de politică externă de cel mai mare succes pe care l-a întreprins UE. O întârziere a acestui proces sau abandonarea sa, ca urmare a neratificării sale de către oricare din membrii UE, ar constitui un eșec politic major pentru Europa. În plus, acest fapt ar presupune costuri considerabile atât pentru UE, cât și pentru țările candidate.

Un proces de extindere gestionat necorespunzător ar fi însă aproape la fel de nefast. Dacă UE nu continuă reformele și ajustările pe care le impune acum extinderea, ea va rata – poate pentru totdeauna – șansa de a face Europa mai puternică și mai sigură, în interesul cetățenilor ei, al vecinilor săi și al lumii.

Pentru actuala UE, accentul s-a pus în trecut pe "acquis" – îndemnuri și sfaturi adresate viitorilor membri cu privire la modul în care trebuie să aplice reglementările europene. În momentul în care vor deveni membri cu drepturi depline și parteneri egali – având drepturi, dar și obligații – limbajul în care folosim formulările "noi" și "voi" trebuie să treacă la un alt registru: "noi împreună" într-o Europă lărgită.

Actualul proces de extindere este diferit de cele anterioare deoarece el face ca Uniunea Europeană să treacă la o nouă scară de activitate: o scară de operare la nivel continental, care o poate face să funcționeze mai bine, să dea rezultate mai bune pentru cetățenii săi și să devină un actor în afacerile internaționale – cu condiția să nu rateze această șansă. Extinderea este un proces sui generis în comparație cu celelalte provocări ;

Ca politică compozită extinderea este mai mult decât o preocupare a organelor comunitare, aceasta depinzând de:

- Pregătirea internă a țărilor candidate
- Pregătirea internă a UE
- Negocierile de aderare propriu-zise.

Beneficiile procesului de extindere sunt deja vizibile. În viitoarele state membre din Europa Centrală și de Est, au apărut deja democrații stabile, instituții democratice și un respect tot mai mare pentru minorități. Reformele lor economice au determinat deja obținerea unor rate înalte de creștere economică (în comparație cu ratele de creștere din UE) și perspective mai bune de ocupare a forței de muncă. Acest proces a fost încurajat de perspectiva de a deveni stat membru UE, precum și de asistența financiară acordată de Uniunea Europeană și de alte instituții internaționale.

Extinderea UE este rezultatul hotărârii de a împărți cu alte state beneficiile obținute de Europa Occidentală prin crearea unei zone stabile, unde războiul a devenit imposibil. UE are responsabilitatea de a ajuta țările vecine să se dezvolte din punct de vedere economic și democratic, în paralel cu promovarea stabilității și securității.

Acest ideal își are rădăcinile în experiența acumulată datorită tulburărilor manifestate pe continentul european în anii interbelici, a distrugerilor cauzate de ultimul război și a optimismului care a început să se manifeste în perioada de după război. Pacea și stabilitatea constituie premisele unei economii prospere, reciproca fiind în egală măsură valabilă. Raționamentul părinților fondatori ai UE s-a bazat pe logica faptului că integrarea economiilor din Europa Occidentală ar preveni războiul și ar crea pace, stabilitate și prosperitate pentru toți cetățenii, pretutindeni în Europa.

Această viziune este în continuare importantă, după cum a demonstrat-o și dezintegrarea violentă a fostei Iugoslavii.

Extinderea prin primirea de noi state membre va defini cadrul politic și economic al UE pentru mai bine de o generație de acum încolo.

UE are un trecut ce include extinderi încununare de succes.

Astfel, în 1973, au devenit membri Marea Britanie, Danemarca și Irlanda; ulterior au fost primite Grecia în 1981, Spania și Portugalia în 1986, după căderea regimurilor dictatoriale, aderarea la UE susținând astfel dezvoltarea lor democratică; în 1995, Austria, Finlanda și Suedia au devenit membre ale UE. În ultimii 30 de ani, Uniunea Europeană s-a extins de la 6 state membre cu o populație de 185 milioane la o entitate internațională ce numără 15 state membre, cu 375 de milioane de cetățeni. Acum ea este pe punctul de a se extinde la 25 de state membre, cu o populație de 450 de milioane de cetățeni.

Extinderea nu a împiedicat însă dezvoltarea în profunzime. La vremea aderării Spaniei și Portugaliei, UE lansa programul pieței unice și politicile de mediu, coeziune economică și socială, cercetare, tehnologie și afaceri sociale. În 1992, Tratatul de la Maastricht a pregătit uniunea economică și socială, într-un moment în care se afla în curs de desfășurare aderarea Suediei, Finlandei și Austriei. Apoi, UE a lansat moneda unică (euro), într-o perioadă în care simultan negocia actuala rundă a extinderii.

De-a lungul istoriei lor, țările din Europa Centrală și de Est au suferit din cauza expansionismului statelor vecine mai mari, din Est și Vest. Cererea lor de a adera la UE a reflectat teama de a se găsi în situația de a fi libere, dar fără nici un fel de legături care să le ancoreze într-o Europă care se schimbă rapid. Pentru a beneficia de o securitate sporită, aceste state își doreau să adere atât la UE, cât și la NATO.

Aderarea la UE reprezintă punctul culminant al visului acestor țări de a se reîntoarce în Europa după divizarea artificială creată de Cortina de Fier. Aderarea lor la Uniune simbolizează revenirea în familia europeană, dă un caracter stabil tinerelor democrații din aceste țări și creează climatul necesar pentru realizarea unor economii de piață echilibrate din punct de vedere social. Aderarea aduce cu sine beneficii economice și sociale care stau la baza dezvoltării democratice, oferind acces la piața unică și la asistență financiară suplimentară. Ea oferă mai multe oportunități de investiții directe și refacere economică, un mediu de afaceri stabil și politici sociale progresiste.

Statele candidate

Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FRIM) și Turcia sunt în prezent state candidate. Negocierile de aderare cu Croația și Turcia au început în luna octombrie 2005, dar Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei deține statutul de țară candidată numai din luna decembrie 2005.

România și Bulgaria au devenit state membre cu drepturi depline la 1 ianuarie 2007. Cele două state au îndeplinit criteriile de aderare iar Tratatul de aderare a Republicii Bulgare și României, semnat de reprezentanții statelor membre UE și de cei ai României și Bulgariei la Abația Neumünster din Luxemburg la 25 aprilie 2005, a fost ratificat de parlamentele naționale ale tuturor statelor membre ale UE.

Turcia este un candidat oficial la aderarea la Uniunea Europeană. Ambițiile europene ale Turciei datează de la Acordurile de la Ankara din 1963. Turcia a început negocieri

preliminare la 3 octombrie 2005. Totuși, analiștii consideră ca această țară nu va adera mai devreme de 2015, datorită numărului mare de reforme economice și sociale care trebuie întreprinse. De la acordarea statutului de țară candidată, Turcia a implementat reforme permanente în privința drepturilor omului, a abolit pedeapsa cu moartea, a oferit drepturi culturale minorității kurde, și a avansat în rezolvarea diferendului cipriot. Totuși, datorită diferențelor religioase și culturale în relație cu restul Europei, Turcia se lovește de o opoziție puternică din partea guvernelor conservatoare și religioase ale statelor membre, în special Franța, Germania, Austria, Grecia, Cipru și Slovenia.

Croația este un alt stat candidat la aderare. Aderarea ar putea avea loc până în 2010, deși procesul de aderare a fost încetinit printre altele de necooperarea Croației cu Tribunal internațional pentru crime de război de la Haga. La 9 noiembrie 2005, Comisia Europeană a recomandat acordarea statutului de candidat Macedoniei, devenind astfel cea de a treia republică ex-iugoslavă care câștigă acest statut.

Trei dintre statele AELS (EFTA), Islanda, Liechtenstein și Norvegia, sunt membre ale Spațiului Economic European (SEE/EEA), statut care le permite acestora participarea în cea mai mare parte a aspectelor pieței unice a EU, fără obligația de a adera. Elveția, cel de-al patrulea stat EFTA, a respins participarea în EEA printr-un referendum, dar a stabilit mai multe tratate bilaterale care au un rol similar.

Pentru a putea adapta instituțiile europene la o uniune cu 27 de state, au fost prevăzute câteva modificări în Tratatul de la Nisa, intrat în vigoare în 2003.

Teritoriul și populația UE au crescut printre altele și după reunificarea germană din 1990, în timp ce înainte fuseseră diminuate (mai ales suprafața) prin retragerea Groenlandei (parte a Danemarcei) în 1985, după un referendum negativ.

Criteriile pentru a deveni stat membru

Reuniunea la nivel înalt a liderilor UE de la Copenhaga, în iunie 1993, a lansat promisiunea istorică potrivit căreia “țările din Europa Centrală și de Est, care își exprimă dorința în acest sens, vor putea adera la Uniune de îndată ce sunt în măsură să își asume obligațiile de membru, prin îndeplinirea condițiilor economice și politice”.

Cu acea ocazie, au fost specificate clar pentru prima oară condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a deveni membru, ce au devenit cunoscute sub numele de “criteriile de la Copenhaga”. Acestea stabilesc anumite standarde pentru țările care aspiră să devină membre ale UE:

- Stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului, respectarea și protecția minorităților.
- Existența unei economii de piață funcționale, precum și capacitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor de piață din cadrul Uniunii.
- Capacitatea de a îndeplini obligațiile de membru, inclusiv aderarea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare.

“Condiționalitatea” impusă de aceste criterii ce trebuie îndeplinite pentru a deveni membru UE a avut un puternic impact asupra ritmului reformelor și le-a conferit un caracter ireversibil.

Stabilitatea și prosperitatea tot mai mare care au rezultat sunt în beneficiul actualilor și viitorilor membri.

Analizii fenomenului european din ultimul deceniu al secolului al XX-lea au observat că decizia de extindere a Uniunii Europene spre Centrul și Estul continentului are motivații politice, economice și militare. Avansând către centrul și estul continentului, Uniunea europeană își extinde structurile politice, care cuprind întreaga zonă aflată înaintea anilor 1989 – 1991 sub influența sistemului sovietic de guvernare.

Extinderea Uniunii Europene spre centrul și estul continentului are importante rațiuni economice. În condițiile în care produsele Uniunii Europene pătrund tot mai greu pe piața Americii de nord și cu destule dificultăți pe piața japoneză, aceste produse au pătruns pe piețele din Europa Centrală și de Est.

Pentru a se deschide către Est, Comunitatea Europeană trebuie să devină puternică într-o lume eterogenă și instabilă. UE nu poate risca o nouă împărțire a continentului și, totodată, nu se poate extinde înainte ca structurile sale să fie consolidate. Integrarea țărilor estice determină creșterea disparităților economice, sociale, și culturale din cadrul UE. Fără o Europă consolidată din punct de vedere economic și politic, procesul integrării riscă să se transforme într-o structură diluată a unei confederații, fără nicio identitate în procesul globalizării.

Extinderea UE cu țări din Europa Centrală și de Est a devenit o importantă problemă, părerea generală fiind aceea că va afecta substanțial funcționarea Uniunii. Structura instituțională care a fost inițial formată să deservească 6 membri s-ar putea să nu fie potrivită pentru a deservi 27 membri sau mai mult. Problemele asociate lărgirii și posibilele soluții au fost discutate în două Conferințe Inter-guvernamentale în 1996 și 2000, care au dus reformele de la Amsterdam și Nisa.

La începutul acestui deceniu, W. Martens spunea: „acum, când Utopia s-a stins în Est, cea mai bună ordine europeană – conform schemei utopice – ar fi aceea de a primi în Comunitate toate statele europene. Totuși, astfel încărcată, barca Comunității se va scufunda”. În aceeași ordine de idei, Giscard d’Estaing spunea în 1991, că „orice extindere este un impediment pentru dezvoltarea Comunității. Orice admitere a unui nou membru diluează băutura comunitară”.

Îngrijorări în legătură cu consecințele lărgirii spre Est au fost deja exprimate încă din 1990. Consiliul de la Copenhaga, care a elaborat criteriile generale pentru viitorii membri UE, a atras atenția asupra faptului că „capacitatea Uniunii de a absorbi noi membri, menținând calendarul integrării, reprezintă un criteriu important, atât al Uniunii, cât și al țărilor candidate”.

Procesul extinderii pare a fi prins între presiuni interne și externe, ambele afectând momentul intrării noilor state în Uniune. Presiunile externe se referă la transformarea, din partea țărilor candidate, a sistemului economic, politic și a celui legal, conform acquis-ului comunitar. Un asemenea proces cere eforturi substanțiale pe plan politic în țările candidate și trebuie să fie recunoscut de Uniune. Presiunile interne constau în reformele legate de extindere ce au loc în interiorul Uniunii.

Extinderea Uniunii ridică, de asemenea, întrebări despre modul în care deciziile luate sunt acceptate de cetățenii europeni. Crearea unei Uniuni de 27 de state ar duce la întărirea deficitului democratic și vor ridica mai multe semne de întrebare asupra legitimității Uniunii.

O provocare majoră pentru Uniunea Europeană de astăzi este examinarea critică a tuturor propunerilor de reformă instituțională legate de extindere.

Simplificarea procedurilor decizionale, determinarea mai clară a competențelor în cadrul UE și apropierea procesului integrativ de cetățeni Uniunii va duce la reducerea din deficitul democratic care a caracterizat UE în ultimii ani, iar procesul decizional va fi transparent și simplu de înțeles de toți actorii participanți. Se asigură, astfel, integrarea noilor state membre într-o manieră eficientă.

Anii 2004-2007 sunt hotărâtori pentru realizarea procesului de integrare în Uniunea Europeană a țărilor asociate. Grecia - care a deținut în ianuarie-iunie 2003 Președinția Uniunii Europene – a subliniat că este necesară îndeplinirea exigențelor integrării de către toate țările asociate, așa încât „principiile și normele Uniunii Europene să devină coordonatele firești a tuturor țărilor asociate”. Dacă toate aceste principii și norme erau avute în vedere – în procesul negocierilor din perioada anterioară – în anii 2004-2007, „aceste principii și norme trebuie să intre în sistemele funcționale cotidiene ale țărilor asociate”, deoarece ele își schimbă statutul în acești ani, devenind „membre ale Uniunii”.

Anii 2004-2007 în procesul integrării țărilor asociate în Uniunea Europeană marchează trecerea de la faza dezideratelor la faza aplicării efective a principiilor și normelor, convenite și acceptate de către țările membre, în structurile țărilor asociate.

Perioada 2004-2007 se caracterizează printr-o accentuare a proceselor de integrare în privința:

- Liberei circulații a mărfurilor;
- Circulației lucrătorilor; realizării dreptului de stabilire a acestora; furnizării de servicii;
- Plăților, capitalului, concurenței; armonizării legislației;
- Cooperării financiare.

În baza acordurilor de asociere, aceste procese se desfășoară potrivit principiilor democratice stabilite „în Actul final de la Helsinki și Carta de la Paris pentru o Nouă Europă” precum și a „principiilor economiei de piață”. Se apreciază că respectarea acestor principii „inspiră politicile interne și externe ale părților” și constituie elem Însă UE din anul 2003 este deja diferită de UE din anii 90:suveranitatea națională se subscie obiectivelor comune din domenii cum ar fi justiția și afacerile interne, și a început cooperarea în domeniile securității și apărării. Uniunea Europeană este pe cale să devină o uniune politică. Acest lucru este demonstrat de faptul că legitimitatea sa democratică este, la ora actuală, pusă sub semnul întrebării.

În concluzie, atâta timp cât procesul de ratificare al Tratatului va avea un final pozitiv, Uniunea poate spera într-o reformă internă instituțională viitoare, care să-i asigure buna funcționare în anii care vor veni.

Astfel, UE reunifică progresiv continentul și extinde către alți europeni zona de pace, stabilitate și prosperitate de care s-au bucurat mai multe generații din Europa Occidentală.

În același timp, integrarea europeană a fost însoțită de un interes crescând pentru promovarea principiilor și valorilor comune. În fapt, actuala rundă de extindere a constituit un imbold în acest sens, atunci când la Copenhaga, în 1993, liderii din UE au definit criteriul "politic" de aderare - democrație, stat de drept, drepturile omului și protecția minorităților. La Amsterdam, în 1997, ei au introdus principiul democrației în Tratatul de bază, iar Convenția privind Viitorul Europei va merg și mai departe în ceea ce privește definirea principiilor și valorilor UE.

Extinderea generează atât nevoia, cât și ocazia de a "moderniza" sistemul de guvernământ al UE.

Uniunea este prinsă între, pe de o parte, provocările generate de schimbarea rapidă a realității internaționale, și de cealaltă parte, nevoia de a avea o mai bună guvernare și mai multă legitimitate democratică. Relaționarea acestor provocări cu necesitatea unei guvernări îmbunătățite ar putea constitui soluția novatoare de care are nevoie o Uniune cu adevărat politică.

Cap. 2: Impactul extinderii Uniunii Europene asupra țărilor candidate

Impactul extinderii

După decenii de degradare a mediului înconjurător în Europa Centrală și de Est, în 1989, nevoia de democrație a popoarelor din regiune a fost, în parte, motivată și de considerente ecologice. În deceniul trecut, viitoarele state membre UE au rezolvat multe din aceste probleme, folosindu-se de liniile directoare trasate de UE pentru introducerea noii legislații, întărirea capacității instituționale și promovarea dezvoltării durabile, în contextul tranziției lor către economia de piață. Ca urmare a procesului de trecere de la o economie centralizată la cea de piață, o mare parte din industria grea a acestor țări s-a reorganizat și modernizat, iar sectorul energetic s-a rentabilizat.

Demararea procesului de aderare la UE a constituit încă un impuls. Legislația de mediu a UE impune crearea instituțiilor de mediu, elaborarea soluțiilor specifice fiecărei țări și mobilizarea fondurilor necesare implementării lor. Industriile modernizate și eficientizate și reducerea poluării vor fi în beneficiul atât al țărilor în cauză, cât și al altor țări ale UE. O dată extinsă, UE va deveni o piață pentru tehnologiile de mediu care promovează inovația și încurajează cererea. În Cipru și Malta, problema gestionării deșeurilor a devenit o prioritate și ambele țări au adoptat legislație în acest sens.

În majoritatea fostelor țări comuniste, economia planificată a dus la crearea unor mari complexe agro-industriale de stat, cu un număr mare de angajați, neglijând impactul acestora asupra mediului.

Obligația de a respecta cerințele UE a încurajat noile state membre să acorde o mai mare atenție problemelor de mediu în ceea ce privește agricultura și dezvoltarea rurală. Colapsul economiei centralizate și lipsa investițiilor au dus, în multe cazuri, la practicarea agriculturii biologice. Având în vedere că cererea de produse biologice este în creștere în UE, ea ar putea reprezenta o ocazie favorabilă pentru agricultorii din viitoarele state membre.

Pentru noii membri, schimbările importante vor fi de ordin psihologic, o dată cu transformarea lor din "subiecți de decizie" în "factori de decizie". Ei vor trebui să își definească punctele de vedere în diferite domenii ale activității comunitare, fără a pierde din vedere necesitatea de a avea niște obiective comune și, uneori, de a realiza compromisuri, în cadrul unei Uniuni Europene largite.

Noii membri au o bogată moștenire culturală de împărtășit cu ceilalți europeni. În domenii cum ar fi arta, cultura, muzica, cinematografia, literatura, contribuția acestor țări la cultura europeană este bine înțeleasă și apreciată în actualele state membre ale UE.

În privința valorilor și idealurilor, noii membri doresc să participe plinar la construirea politicilor și identității politice europene. Timp de mulți ani, "Europa" a fost pentru europenii din răsăritul și centrul continentului, simbolul libertăților și valorilor pe care doreau să le recâștige. Mai mult, ca țări prea ades dominate de vecinii lor mai mari, ele înțeleg avantajul de a lucra în cadrul unui colectiv european. Este adevărat ca diferența economică mare dintre aceste țări și statele UE poate constitui un handicap în calea implicării lor depline în aplicarea anumitor politici europene. Poate că nu au suficiente mijloacele economice, dar au, în schimb, voința politică.

Noii membri doresc să fie tratați ca parteneri egali. În structurile de decizie ale UE, aceștia vor avea aceleași drepturi cu ceilalți membri - nu va exista noțiunea de "statut de categoria a doua" pentru cei nou veniți. Temerile legate de subminarea suveranității lor naționale - suveranitate redobândită recent, în unele cazuri, nu sunt justificate; de fapt, suveranitatea acestora va fi mai bine pusă în valoare alături de ceilalți, într-un cadru european. Relațiile acestor țări cu vecinii lor mai mari din UE vor fi guvernate de lege, și nu de forță, așa cum s-a întâmplat de prea multe ori în trecutul istoric.

Noii membri înregistrează rate de creștere mai mari decât UE. Menținerea acestei situații va avea următoarele consecințe :

- o reducere a decalajelor economice și sociale,
- venituri și standarde sociale mai ridicate,
- scăderea tentației de a migra în alte țări ale UE .

Aderarea noilor membri dă șansa Uniunii Europene de a-și reforma politicile economice și sociale în domenii unde se simte deja nevoia unor astfel de reforme. Extinderea nu este o amenințare, ci un imbold pentru reînnoire.

UE poate să învețe de la noii membri și din experiența acestora în realizarea reformelor economice și sociale. Unii dintre aceștia au operat schimbările necesare mai rapid decât actualii membri ai UE.

Extinderea și schimbările pot să aducă beneficii pe termen lung, dar trebuie ținut cont și de faptul că apariția acestora poate fi precedată de o serie de costuri și că vor exista atât câștigători, cât și învinși. Provocarea este legată de modul în care se gestionează schimbarea.

Impactul Integrării Europene asupra economiei Continentale și Mondiale este important. Cunoașterea acestui impact este o îndatorire atât pentru țările membre și pentru țările candidate, cât și pentru celelalte țări. Numai prin cunoașterea consecințelor acestui proces complex prin dimensiunile și finalitățile sale se vor putea adopta măsurile ce se impun pentru a se desfășura în cât mai bune condiții, iar costurile sale să fie suportabile, în primul rând, pentru țările care aspiră la statutul de membru cu drepturi depline al Uniunii Europene.

Pentru țările candidate la integrarea în UE, impactul este unul deosebit materializându-se atât în efecte pozitive (beneficii) cât și în efecte negative (costuri).

Sub aspectul efectelor pozitive, cele mai importante se refera la:

- liberalizarea comerțului (creșterea exporturilor);
- reforme structurale microeconomice;
- creșterea intrărilor de capital;
- liberalizarea piețelor;
- accesul la finanțarea comunitară.

Toate aceste efecte pozitive înseamnă creștere economică a nivelului de trai, dezvoltarea regională echilibrată, îmbunătățirea standardelor de mediu, prin urmare creșterea convergenței spre țările din UE.

Liberalizarea comerțului a început să înregistreze rezultate notabile începând cu primii ani ai tranziției, UE devenind în timp principalul partener comercial al acestor țări. Creșterea comerțului exterior bilateral are la bază următorii factori determinanți:

- **Crearea cadrului juridic** prin diverse instrumente juridice între care acordurile europene de asociere chiar dacă acestea au fost oarecum afectate de deficitele comerciale ale acestor țări cu cele din UE;
- Caracterul de **monopol** al relațiilor comerciale din partea UE susținut de faptul că țările candidate s-au orientat masiv spre UE în detrimentul altor relații existente anterior realizând după unii autori așa numita deturnare de comerț;
- **Reformele structurale** desfășurate sub impulsul cerinței dezvoltării unei economii de piață funcționale – criteriul economic de aderare – cu implicații favorabile asupra creșterii schimburilor comerciale bilaterale, al intrării pe piața unică internă a UE;
- **Avantajul comparativ** al țărilor candidate decurgând din situația că acestea au o forță de muncă calificată, numeroasă și ieftină care plasează aceste țări în concurenți redutabili pentru anumite produse.

În relația cu țările din UE s-au menținut totuși deficite comerciale ale țărilor candidate, dintre care 10 sunt noi membre ale UE, din cauza nivelelor diferite de dezvoltare ale celor două grupări.

Ca urmare a liberalizării comerțului, prin înlăturarea barierelor comerciale tarifare și netarifare se impune o tendință de participare tot mai intensă și complexă la schimburile internaționale cu **efecte microeconomice** asupra unității de producție în sensul adaptării acestora la cerințele internaționale prin preocupări pentru creșterea productivității muncii, îmbunătățirea capacităților manageriale, dezvoltarea marketingului și compartimentelor de cercetare-dezvoltare, preocupări care au drept consecințe: diminuarea costurilor unitare de exploatare, creșterea eficienței, raționalizarea activității de producție, alinierea prețurilor la cele internaționale, schimbarea ponderii unor sectoare de producție în funcție de cerințele pieței și, ținând cont de avantajele comparative, creșterea tehnologică și a inovației.

Intrările de capital

După includerea țărilor ECE în UE, ca urmare a îmbunătățirii oportunităților, **investițiile de capital** (directe, imobiliare și de portofoliu) în aceste țări vor continua să vină dinspre țările UE în aceleași ritmuri înalte ca și înainte de aderare.

Investițiile de capital se orientează înspre țările noi membre UE ori candidate în primul rând din rațiuni economice, în vederea realizării unei alocări mai eficiente a resurselor ținând cont de îmbunătățirea unor condiții necesare realizării investițiilor și de forță de muncă ieftină și calificată din aceste țări care vor face parte din viitoarea piață unică internă. Astfel de investiții contribuie la dezvoltarea țărilor respective, la crearea de noi locuri de muncă, la acoperirea deficitelor balanțelor de plăți ale acestora.

Intrările de capital în aceste țări au fost un fenomen care s-a manifestat progresiv încă de la începutul perioadei de tranziție. Ca efect al obiectivului strategic de integrare în UE, țările în tranziție, viitoare candidate la integrarea europeană, au început deschiderea

economiilor lor, în special spre UE, sporind concurența și generând fundamente pentru restructurare.

Un rol important în deschiderea economiilor, îmbunătățirea performanțelor și restructurarea diverselor sectoare economice l-au avut investițiile directe (ISD) care au beneficiat și de liberalizare timpurie.

Pe ansamblul țărilor ECE, aceste fluxuri de capital dinspre UE au progresat puternic în perioada 1996-2000, beneficiarii principali fiind Polonia, Republica Cehă și Ungaria cu 82% din totalul investițiilor. Conform datelor statistice, în anul 2000, 80% din fluxurile de ISD intrate în țările candidate proveneau din UE 15, crescând de la 6,5 miliarde ECU în 1996 la 19 miliarde euro în 2000, dintre care 2/3 aveau ca sursă trei țări: Germania, Olanda și Franța, urmate de Austria și Marea Britanie cu ponderi importante 8%, respectiv 6%. Deschiderea economică în principal spre „vest” a țărilor ECE a făcut din ele o puternică piață potențială pentru localizarea investițiilor europene avându-se în vedere dimensiunea în general mare a celor mai multe dintre aceste piețe – număr mare de consumatori – cât și costurile reduse ale unor factori de producție, între care forța de muncă, care asigura o competitivitate mare.

Creșterea economică, stabilizarea macroeconomică, dezvoltarea serviciilor financiare ale acestor țări au contribuit la atragerea de fluxuri financiare sporite și la mărirea impactului investițiilor asupra acestora, statele receptoare beneficiind de investițiile străine ca sursă de capital, tehnologie, cunoștințe, acces la piețele țărilor donatoare.

Impactul ISD în țările ECE a fost influențat puternic și de procesul de privatizare care a grăbit intrările de capital: țările, precum Ungaria, care au vândut imediat și rapid activele în procesul privatizării au beneficiat de timpuriu și un flux susținut de ISD.

Intensitatea reformelor, asigurarea unui mediu economic accesibil, funcțional au constituit un alt factor important al atragerilor de capital străin, în această situație fiind Polonia și Republica Cehă.

Evoluția legislației în domeniu a reprezentat un alt factor determinant asupra volumului de capital străin atras și chiar dacă mai la toate țările au existat un joc al acordării și retragerii de stimulente, de regulă fiscale, nu toate au reușit să păstreze o legislație coerentă.

Prin urmare, toți acești factori țineau de beneficiarii de investiții – țările în tranziție – și au fost determinanți în localizarea ISD. Deoarece acești factori au fost mai bine reprezentați în anumite țări, acestea sunt cele care au atras și fondurile cele mai mari, respectiv Polonia, Ungaria și Republica Cehă.

Liberalizarea pietelor

Liberalizarea pietelor, consecință a lărgirii UE spre est, prin fenomenul de redistribuire a veniturilor va face posibilă obținerea de rezultate favorabile, mecanismele de piață contribuind la redistribuirea veniturilor și a diversilor factori de producție. Prin înlăturarea diverselor obstacole din calea liberei circulații a factorilor de producție și prin alocarea rațională și eficientă a resurselor europene, se realizează convergența prețurilor bunurilor și serviciilor și a factorilor de producție cu efecte benefice asupra dezvoltării naționale și regionale.

Liberalizarea pietelor presupune luarea de măsuri pentru menținerea în piață, în condiții de concurență acerbă, prin alocarea de resurse în vederea realizării de investiții atât în capitalul uman cât și tehnologic. Aceasta presupune dezvoltarea întreprinderilor,

perfecționarea forței de muncă, re tehnologizarea și crearea de noi produse cu impact pozitiv asupra dezvoltării generale a țărilor candidate.

Liberalizarea preturilor determină alocarea resurselor în funcție de criterii economice și de competitivitate, ceea ce poate însemna o localizare mai mare de resurse în noile țări membre, cu efecte pozitive asupra acestora.

Din punct de vedere al teoriei economice, dar și al practicii, în condițiile în care într-un proces integraționist există zone inegale cu nivel de dezvoltare și potențial economic, cele mai mari câștiguri le au economiile mici.

Din cauza diferențelor mari între vechile țări membre și noile țări membre UE ori candidate, în cazul indicatorilor macroeconomici cum ar fi ponderea sectorului agricol în total economie, veniturile pe locuitor și nivelurile de dezvoltare sectorială, noile țări membre ori candidate UE vor avea nevoie de o perioadă îndelungată pentru a egaliza nivelul din Uniune.

Cele patru libertăți

La avantajele pentru țările noi membre sau candidate ale UE se adaugă cele patru libertăți:

- libera circulație a bunurilor;
- libera circulație a serviciilor;
- libera circulație a capitalurilor;
- libera circulație a persoanelor.

Libera circulație a bunurilor – prin eliberarea anumitor bariere tarifare și netarifare ca urmare a liberalizării comerțului s-au creat avantaje, de care au beneficiat cel mai rapid țările de dimensiuni mici, iar din cadrul categoriilor sociale, cel mai mult consumatorii și exportatorii. Cu cât mai repede au fost realizate reformele cerute de integrarea în UE, cu atât mai mult s-a beneficiat de această libertate.

Libera circulație a serviciilor – serviciile care sunt prestate la standarde europene, în special cele create prin investiții străine ori privatizate, vor fi avantajate. Printre acestea, care au înregistrat și cele mai bune rezultate, menționăm sectorul bancar și al asigurărilor, al telecomunicațiilor, transporturilor, construcțiilor, distribuția comercială și turismul.

Libera circulație a capitalurilor – capitalul străin a fost atras de țările ECE ca urmare a creșterii oportunităților prin realizarea reformelor cerute de integrare dar și ca urmare a marilor privatizări care au fost făcute în aceste țări. În multe din aceste investiții productivitatea muncii a crescut mai repede decât salariile ceea ce a dus la creșterea competitivității. Datorită anumitor condiții specifice și în viitor țările membre UE și cele candidate vor cunoaște afluxuri de capital străin.

Libera circulație a persoanelor – libera circulație a persoanelor, în special a forței de muncă, a fost una dintre problemele sensibile ale negocierilor de aderare plasată sub sceptrul temerii posibilului exod dinspre țările candidate, drept pentru care au fost stabilite perioade tranzitorii care ajung la 7 ani. În cazul României, perioada tranzitorie este de 2 ani, care poate fi majorată la 5, maximum 7 ani. O astfel de tendință există și cel mai bun exemplu este al României, dar apreciem că realizarea reformelor structurale necesare integrării va diminua mult această tentație, care ar putea fi chiar în detrimentul vechilor membri UE care se confruntă cu mari deficite în domeniul forței de muncă. Agricultură reprezintă unul dintre cele mai sensibile domenii ale negocierilor de aderare, inclusiv în perioada de după aderare.

Părerea generală este că agricultura, din cauza liberalizării mai lente a comerțului cu produse agricole, nu a beneficiat de avantajele tranziției și nu este foarte clar cât va beneficia după aderare. Cei care sigur vor pierde vor fi comunitarii din noile state membre UE din cauza prețurilor ridicate la produsele agricole din piața unică comunitară. Progresul agriculturii din noile state membre va fi marcat de restructurările naționale, asistența financiară UE, dimensiunile exploatărilor agricole, finanțările primite fiind mai consistente în cazul celor mari și, nu în ultimul rând, de evoluția ulterioară a politicii agricole comunitare (PAC).

Fondurile nete alocate (fără contribuția celor 10), mai ales cele pentru finanțarea agriculturii, au fost apreciate ca insuficiente de noile țări membre între care Polonia, Cehia și Slovacia având în vedere ponderea mult mai mare a populației ocupate în agricultură (20%) față de UE (5%). Anual costul bugetar pentru cei trei ani ar fi în medie de circa 14 miliarde euro adică 15% din bugetul UE și 0,15% din PIB-ul total al celor 15 țări membre anterior lărgirii.

În afară de agricultură, controverse, conflicte și nemulțumiri sunt și în ceea ce privește alocarea costurilor pentru politicile regionale și de coeziune (al doilea post în bugetul UE, după agricultură) pentru care, în perioada 2004-2006 acestea sunt de circa 213 miliarde euro, destinația acestora fiind reducerea decalajelor de dezvoltare între regiunile țărilor membre.

O alta implicație negativă determinată de lărgirea UE de la 15 la 25 și mai târziu la 27 membri este localizată în domeniul forței de muncă, cu efecte asupra creșterii șomajului în țările vechi membre ca urmare a asigurării necesarului dinspre noii veniți unde șomajul este mai mare iar salariul mediu mult mai mic.

Totodată, o altă tendință negativă pentru cei vechi ar fi și delocalizarea mijloacelor productive care migrează spre țările noi membre ori candidate ca urmare a oportunităților oferite de acestea, între care costul scăzut al forței de muncă.

Lărgirea UE este cea mai importantă față de celelalte lărgiri, deși sub aspect economic este o lărgire de mici dimensiuni față de precedentele astfel încât nu a schimbat caracteristicile fundamentale ale Uniunii, iar pe un orizont de timp mai îndelungat contribuția la creșterea economică a UE va fi pozitivă, un astfel de impact pozitiv observându-se chiar pe parcursul decadei anterioare aderării.

Cap. 3: Impactul extinderii Uniunii Europene asupra vechilor membri

Pentru țările din Balcanii Occidentali, perspectiva aderării viitoare la UE poate să fie un catalizator pentru schimbare.

Există de asemenea preocupări legate de ceea ce se cheamă “dumping social”: noile state membre, cu salarii mici și standarde sociale mai scăzute, vor exercita o presiune inechitabilă asupra standardelor de viață ale actualelor state membre. Aceste temeri reflectă, până la un punct, faptul că actualele state membre vor fi nevoite să adopte politici care să încurajeze creșterea economică și ocuparea forței de muncă, într-o lume în care concurența devine din ce în ce mai acerbă (și nu doar sau în primul rând ca urmare a extinderii UE). Oricum, temerile mai dramatice sunt exagerate.

Procesul de aderare la UE include și adoptarea unui dialog social și a unor măsuri de reglementare socială. Pe de altă parte, creșterea productivității muncii poate constitui o compensație pentru angajatorii care plătesc salarii mai mari. Pe măsură ce nivelul salariilor în noile state membre crește, aceste diferențe se atenuează (iar noile state membre vor oferi piețe de desfacere mai mari pentru produsele din actualele state membre). Este greu de anticipat cât de rapid vor crește salariile în noile state membre, însă este clar că politicile, atât la nivelul UE cât și la nivel național, trebuie să încurajeze dezvoltarea noilor state membre.

Impactul extinderii asupra bugetului UE în perioada de după anul 2007 depinde de cum anume se restructurează bugetul, și dacă se restructurează. În fapt, costul extinderii va depinde integral de ce anume va decide UE în viitor. În ce privește cheltuielile, aceste decizii se referă în special la politica agricolă comună și la fondurile structurale destinate dezvoltării economice a zonelor și sectoarelor mai sărace.

Zonele rurale din UE sunt o componentă importantă dar vulnerabilă a societății, în care se impune o politică activă din partea UE. Extinderea asigură însă o ocazie de a continua deplasarea accentului care se pune la ora actuală pe sprijinirea agriculturii, spre aspectele mai largi ale dezvoltării economice în zonele rurale. Un raport recent concluzionează că menținerea actualei politici agricole, cu venituri generoase plătite chiar și după scoaterea din producție, va împiedica Europa Centrală să se dezvolte și să ajungă din urmă actualele state membre, deoarece va încuraja activitățile agricole neproductive în defavoarea reorientării spre sectoare economice mai productive.

Perspectivă economică mai bună pentru actualele state membre

Factorii care ar influența acest lucru includ:

- condiții egale de concurență pe piața lărgită,
- accesul la o forță de muncă bine calificată,
- o cerere mai mare ca rezultat al procesului de creștere în noile state membre.

„Costul” finanțării lărgirii UE cu cele 10 state membre

	2004	2005	2006	2004-2006
	Milioane euro			
Agricultura din care:	2048	3596	3933	9577
➤ subvenții agricole	516	749	734	1999
➤ ajutoare directe la producător	–	1173	1418	2591
➤ dezvoltarea rurală	1532	1674	1781	4987
Fonduri structurale	7000	7500	8,500	23,000
Politici interne (cercetare și dezvoltare, educație, transporturi, energie)	1141	1096	1071	3308
Sustinere administrativă	503	558	612	1673
TOTAL fonduri	10759	13,400	15966	40125
Contribuția celor 10 țări aderente la bugetul UE	- 5066	- 5147	- 5335	- 15,546
Sold net pentru UE	5693	8253	10,633	24,579

Sursa: documente UE

Politica de vecinătate

Pe măsură ce UE se extinde, este necesară o politică de vecinătate care să propage prosperitatea și buna guvernare în țările învecinate, pentru a crea un cerc de stabilitate și de securitate în jurul nostru. Noile forme de parteneriat pot să ajute UE să propage stabilitatea, prosperitatea și buna guvernare în țările nemembre. Pentru unele din acestea, perspectiva aderării la UE poate să fie un stimulent puternic pentru progres și reformă.

În consecință, acest raport face următoarele recomandări :

- Ar trebui dezvoltate forme superioare de parteneriat între UE și țările vecine, indiferent dacă acestea din urmă aderă sau nu la Uniune.
- În cazul țărilor care ar putea să adere la UE în anii următori, ar trebui să insistăm asupra unor pregătiri satisfăcătoare în vederea aderării, precum și asupra respectării criteriului politic și a celorlalte criterii.
- Procesul de extindere ar trebui să continue cu Bulgaria și România, precum și cu Turcia.

Politica agricolă

Agricultura nu ține capul de afiș în majoritatea țărilor industrializate, deoarece are o pondere foarte mică în activitatea economică. La nivelul UE însă, agricultura este dintotdeauna o sursă de litigii: în agricultură lucrează abia 7% din forța de muncă europeană, ponderea ei în PIB este de 3% la nivelul întregii UE. Cu toate acestea, este o politică dintre cele mai scumpe și mai complexe, fiind uneori "încărcată" politic. UE nu are atât de multe prerogative în nici un alt domeniu ca în agricultură, nu a adoptat mai multe legi decât în agricultură, cheltuiește în agricultură mai mult decât pe toate celelalte politici la un loc și a înregistrat mai multă activitate politică centrată pe agricultură decât pe oricare alt domeniu. Numai miniștrii de externe se reunesc mai des decât miniștrii agriculturii, iar Directoratul General pentru Agricultură este al doilea ca dimensiune dintre directoratele generale ale Comisiei Europene.

Politica agricolă a UE este structural diferită de celelalte politici ale comunității, și anume din două puncte de vedere. În primul rând, în timp ce în aproape toate sectoarele de activitate au fost eliminate barierele și s-au deschis piețele, agricultura rămâne un domeniu în care se exercită un puternic control. Abordarea UE este de a ține prețurile sub control la un nivel ridicat, atrăgându-și critici nu numai din interiorul uniunii, dar și din partea principalilor săi parteneri comerciali. În al doilea rând, spre deosebire de celelalte politici ale UE, politica agricolă a fost inclusă în Tratatul de la Roma, în care s-a afirmat clar angajamentul față de o politică agricolă comună, chiar dacă detaliile nu au fost convenite decât în anii '60. De ce deține totuși agricultura un loc atât de important?

În primul rând, în momentul în care s-au negociat Tratatul de la Roma, activitatea fermelor avea o semnificație aparte atât pentru economiile, cât și pentru societățile și culturile țărilor europene semnatare. Agricultură reprezenta 12% din PIB-ul celor șase țări și cuprindea 20% din întreaga lor forță de muncă. În plus, al doilea război mondial i-a făcut pe europeni să conștientizeze cât de mult depindeau de alimentele importate și cât de ușor puteau fi afectate aceste importuri. Multe dintre fermele din cele șase țări europene erau mici și vulnerabile; în plus, existau guverne care derulau deja programe de susținere și protecție agricolă care, din rațiuni politice, nu puteau fi întrerupte. În același timp, exista posibilitatea intervenției

diferitelor sisteme naționale pe piața comună, așa că a apărut nevoia unui sistem de susținere din partea Comunității.

În al doilea rând, agricultura a reprezentat un element cheie în negocierile dintre Franța și Germania pentru formarea Comunității Economice Europene. Franța era îngrijorată că piața comună va aduce mult mai multe beneficii industriei germane decât economiei franceze. La mijlocul anilor '50, sectorul agricol era foarte dezvoltat și eficient în Franța, având o mare influență asupra situației locurilor de muncă și a activității economice. Teama că piața comună ar putea avea un impact negativ asupra fermierilor francezi a făcut ca guvernul francez să insiste asupra unei politici protecționiste. Chiar dacă o astfel de atitudine s-a dovedit costisitoare, posibilitatea schimbării sistemului îi scoate cu miile în stradă chiar și astăzi pe fermierii francezi.

În al treilea rând, prețurile produselor agricole sunt mult mai supuse fluctuațiilor decât oricare alte prețuri; în plus, europenii cheltuind aproximativ un sfert din veniturile proprii pe alimente, aceste fluctuații ar putea avea un efect de domino asupra întregii economii. Creșterea prețurilor duce la inflație, pe când scăderea lor îi poate afunda pe fermieri în datorii, uneori împingându-i chiar până la faliment sau șomaj. Problema veniturilor mici a fost exacerbată și de mecanizarea care a redus numărul persoanelor angajate în agricultură în Europa. Guvernele europene au considerat că subvențiile ar putea preveni sau chiar rezolva astfel de probleme și le-ar oferi motivația să rămână în zonele rurale, în loc să migreze către orașe și să agraveze șomajul.

În fine, fermierii au avut întotdeauna sindicate puternice. Pe lângă sindicatele naționale, s-au format circa 150 de organizații agricole la nivelul Uniunii, multe dintre ele făcând presiuni directe asupra UE. Una dintre aceste organizații este Comitetul Organizațiilor Profesionale din Agricultură (COPA), care îi reprezintă pe fermieri într-o mare varietate de probleme. Afară de faptul că fermierii fac un lobby puternic pe lângă UE, mai există și multe alte persoane care locuiesc în zonele rurale, așa cum există și servicii axate pe aceste zone. Locuitorii orașelelor și satelor reprezintă un procentaj considerabil din întreaga populație, în general, și din cea care votează, în special. Nici un partid politic nu-și poate permite să le ignore votul, cu atât mai mult cu cât există prea puțină rezistență sistematică împotriva lobby-ului pentru agricultură, atât la nivelul statelor, cât și la nivelul întregii UE.

În centrul problemelor agricole se situează Politica Agricolă Comună (PAC), care urmează trei principii:

- promovarea pieței unice pentru produsele agricole;
- un sistem protecționist menit să confere avantaje produselor agricole interne față de cele importate;
- o finanțare comună — adică toate costurile PAC să fie suportate în comun de statele membre.

În practică, aceste principii s-au tradus prin faptul că fermierilor europeni li s-a garantat același preț minim pentru producția agricolă indiferent de cantitatea produsă, de prețurile la nivel mondial sau de raportul dintre cerere și ofertă. În același timp, piața internă a UE este protejată de importuri prin tarifele practicate, iar statele membre suportă împreună sarcina financiară legată de acest lucru.

PAC este până la urmă mai puțin o politică agricolă, în sine, cât un sistem comun de subvenții pentru agricultură. Miniștrii agriculturii fixează la fiecare început de an (de obicei în lunile aprilie sau mai) prețuri fixe pentru toate produsele agricole.

În ceea ce privește politica agricolă comună, este necesară deplasarea în continuare a centrului de greutate, astfel încât să se acorde mai puțin sprijin prețurilor și cantităților și mai mult calității, și este necesar să elaborăm o politică de dezvoltare economică rurală care să sprijine și nu să îngrădească plecarea masivă a forței de muncă din agricultură în Europa Centrală și de Est. Aceasta presupune apariția de oportunități și pentru țările în curs de dezvoltare de a participa la comerțul cu produse agricole.

Politica regională

Politica regională a UE are ca scop plasarea de investiții în regiunile mai sărace ale UE, pentru a reduce discrepanțele economice și pentru a crea mai multe oportunități pentru locuitorii acestor zone. Statele bogate din UE derulează de mult astfel de programe interne de dezvoltare economică regională, în scopul de a stimula investițiile în regiunile mai sărace, de a contracara efectele declinului zonelor rurale și de a încerca să revigoreze vechile zone industriale și marile orașe. Totuși chiar dacă astfel de programe pot contribui la reducerea diferențelor economice din interiorul statelor membre, măsura în care pot aborda discrepanțele dintre state este limitată. De aceea, atâta timp cât aceste diferențe există, încercările de a construi o bază echitabilă de acțiune pentru toți membrii UE vor fi în continuare subminate. Nu este deci surprinzător că UE dă prioritate dezvoltării acestor zone din statele membre.

Armstrong (1993) sugerează că abordarea comună a acestor probleme la nivel european aduce mai multe avantaje: siguranța că fondurile vor fi concentrate în zonele în care este cu adevărat nevoie de ele, coordonarea cheltuielilor efectuate de fiecare stat membru și stimularea cooperării reale a statelor membre în scopul depășirii uneia dintre principalele bariere în calea integrării. O politică regională comună înseamnă totodată faptul că fiecare stat membru începe să fie interesat ca partenerii săi din Uniune să dobândească bunăstare. Mai înseamnă un sprijin pentru eliminarea posibilelor efecte negative ale integrării (împuținarea locurilor de muncă, creșterea concurenței pe piață). Totodată reprezintă și un element psihologic locuitorii din regiunile mai sărace care primesc ajutor UE pentru dezvoltare încep să fie conștienți de beneficiile apartenenței la UE, iar locuitorii statelor mai bogate, care sunt furnizorii nete ale banilor respectivi, sunt interesați să se asigure că folosirea fondurilor este făcută cu eficacitate.

Politica regională europeană își are originile în anii '50, când Comunitatea Europeană pentru Cărbune și Oțel a prevăzut fonduri pentru conversia economică și profesională a zonelor aflate în impas economic.

Politica Comercială

De la început, politica comercială a reprezentat pentru uniunea europeană unul dintre cele mai importante instrumente. Importanța politicii comerciale derivă din rolul comerțului exterior, principal element de conexiune între economia națională și mediul economic internațional. La un nivel de abstractizare, aproape orice politică economică întreprinsă de stat poate fi văzută ca având influență pentru comerț. Dar există o serie de politici care vizează în mod direct influențarea comerțului.

Una dintre principalele probleme în dezvoltarea unei politici comerciale comune a fost punerea de acord asupra gradului de cuprindere a acțiunii acesteia. Acest aspect a constituit și constituie încă o preocupare pentru adâncirea sau extinderea integrării economice a Uniunii Europene.

Cel mai dinamic sector al economiei României a fost acela al comerțului. După o deteriorare puternică, în primii ani de după Revoluție, a relațiilor de export – marcată de pulverizarea fostului C.A.E.R (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc = echivalentul Comunității Economice Europene), destrămarea U.R.S.S. (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste) de și războaiele din Golf și fosta Iugoslavie, din 1993 curba activității de comerț exterior începe să se reabiliteze pentru ca, începând cu 1994, acest sector să înregistreze o revigorare puternică continuată până în prezent.

Implementarea unei politici comerciale comune a făcut parte din planul inițial de integrare economică interstatală care a condus la crearea Uniunii Europene. Comerțul european este de asemenea foarte influențat de politică. Implicarea politicului, în mari proporții, face ca această politică comercială protecționistă să fie văzută ca fiind prețul suficient, deja plătit, pentru atingerea obiectivelor politice.

Pe termen lung Uniunea Europeană are mult de câștigat din ajutorul dat procesului de reconstrucție din Europa Centrală și de Est.

O puternică creștere a investițiilor directe care a contribuit la grăbirea procesului de transformare a economiilor din Europa Centrală și de Est. Aderarea a constituit un stimul pentru fluxurile de capital prin încurajarea încrederii în afaceri într-un mediu cu reglementări comune

- O încredere mai mare în viitorul politic și economic al statelor membre;
- Tranzacții comerciale mai numeroase între statele membre.

Și mai multe schimbări au fost introduse după Tratatul de la Maastricht, când au fost create Comitetul Regiunilor (COR), pentru a conferi autorităților regionale un rol mai serios în politica europeană, și Fondul de Coeziune. Acesta din urmă a apărut ca urmare a temerii că uniunea economică și monetară ar putea adânci discrepanțele regionale, cu atât mai mult cu cât țările mai sărace urmau să fie afectate și de condiția de a-și reduce deficitul bugetar la 3% din PIB, înainte de a-și putea introduce moneda unică.

Politica regională este în prezent una dintre preocupările principale ale Uniunii Europene. În 1995 sumele cheltuite prin fonduri structurale reprezentau mai puțin de 5% din bugetul Comunității Economice Europene, în timp ce în prezent au ajuns până la aproape o treime (circa 31 miliarde de euro în 2004). Peste jumătate dintre cetățenii UE beneficiază de proiecte plătite din fondurile structurale.

Este clar că politica regională contribuie în mod real la micșorarea prăpastiei dintre statele membre bogate și cele sărace și că raportul economic dintre ele este în continuă schimbare. Mai există și acum o diferență majoră între nivelurile produsului intern brut pe cap de locuitor din cel mai bogat stat membru (Luxemburg) și cel mai sărac (Polonia și Țările Baltice), dar majoritatea celor 15 state membre au înregistrat creșteri ale PIB-ului, iar cele 10 țări care au aderat în 2004 le vor călca curând pe urme. Unul dintre marile succese raportate în acest sens este Irlanda, al cărei PIB pe cap de locuitor a crescut de la 61% din media UE în 1986 la 105% în 1999 și 131% în 2004 (statistici Eurostat). Aceste schimbări au dus la crearea de noi oportunități de afaceri în regiunile mai sărace ale UE și* astfel la reducerea migrării

forței de muncă, la apariția de noi surse de bunăstare și la crearea de noi piețe de desfacere pentru restul Europei.

Politica socială

O integrare economică eficientă presupune reducerea diferențelor sociale dintre europeni. Fără o bază de salarii egală, fără condiții de muncă comparabile, fără standarde similare privind drepturile angajaților ori ale femeilor și fără o creștere a forței de muncă calificate, fundamentele pieței unice ar fi subminate. Statele europene mai sărace ar avea de suferit efectele concurenței din partea partenerilor mai bogați din UE, în timp ce țările cu o legislație a muncii mai puțin progresistă și-ar pierde forța de muncă în favoarea celor care ar oferi condiții de muncă mai bune. Aceste aspecte, împreună cu o istorie îndelungată de promovare a bunăstării din fiecare stat din Europa Occidentală, au adus politica socială între primele puncte de pe agenda UE.

Politica socială se concentrează în principal asupra aspectelor legate de șomaj, drepturi, șanse și beneficii pentru potențialii, actualii sau foștii angajați. O voce consacrată din cadrul UE explica faptul că UE și-a asumat nu atât o "politică socială" cât "o regularizare socială", deoarece s-a concentrat pe acțiuni care să echilibreze balanța dintre aspectele legate de calitatea vieții și aspectele economice și nu și-a propus o înlocuire a programelor de bunăstare a statelor membre. Aceste acțiuni s-au dovedit a fi controversate, deoarece politica socială jonglează cu elemente ideologice și culturale foarte delicate. Conservatorii și liberalii nu se vor pune niciodată de acord cu privire la care ar fi cea mai bună cale de asigurare a unei baze sociale echitabile, iar programe care unora li s-ar părea cea mai bună cale spre progres le pot părea celorlalți o amenințare la adresa progresului economic sau chiar la adresa identității culturale. În general, sindicatele naționale sunt în favoarea politicii sociale a Uniunii, la fel ca și Comisia și Parlamentul European (dominat până la alegerile din 2004 de partidele social-democrate), în timp ce cercurile de afaceri și partidele politice conservatoare sunt împotriva, argumentând că această politică socială ar duce la scăderea competitivității firmelor europene pe piața mondială

În perioada de început a CEE, problemelor sociale li s-a acordat puțină atenție: îngrijorarea față de implicațiile concurențiale ale existenței unor ajutoare sociale de niveluri diferite, precum și ale costurilor legate de piața muncii, i-a făcut pe cei Șase din CEE să evite discutarea directă a problemelor sociale. În timpul negocierilor care au dus la semnarea Tratatului de la Roma, Tratatul 8-a bazat până la urmă pe presupunerea naivă că piața unică va crea beneficii care vor duce la îmbunătățirea vieții tuturor muncitorilor europeni. Presupunerea s-a adevărat cu privire la creșterea salariilor, însă forțele de pe piața de muncă nu au reușit să împiedice discriminările în temeiul vârstei și sexului, diferențele dintre nivelurile de salarizare și diferențele din condițiile de sănătate și securitate la locul de muncă.

Prin Tratatul de la Roma s-a decis implicarea Comunității în probleme precum libera circulație a persoanelor, retribuirea egală pentru prestații similare, condiții de muncă decente și asigurări sociale pentru muncitorii imigranți. Cu toate acestea, problemele sociale au trecut în planul secundar al priorităților CEE, în momentul în care guvernele s-au concentrat pe edificarea pieței unice și pe rezolvarea bătăliei cu problemele agricole, moment în care circulația lucrătorilor a fost serios restricționată. Aceste restricții au început să fie reduse pe parcurs, odată cu debutul crizei de forță de muncă în țările mari din nord, ceea ce a dus la un

flux de muncitori imigranți din Europa de Est, și în special din state precum Grecia, Portugalia, Spania și Turcia (care nu erau membre ale CE), ca și din Iugoslavia de pe atunci. Odată cu valul de aderare din 1973, discrepanțele economice la nivel de Comunitate au crescut, ceea ce a adus din nou politica socială în centrul atenției CE. În 1974 s-a înființat Fondul Social European și a fost lansat primul dintr-o serie de Programe de Acțiune Socială (PAS), eșalonate pe câte 4 ani, program ce își propunea crearea unui Plan de Acțiune pentru eradicarea șomajului, îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă și egalitatea între sexe. Din păcate, însă, perioada de recesiune, combinată cu rezistența ideologică venită din partea unora dintre liderii europeni a făcut ca puține din aceste planuri teoretice să devină realitate.

Unul dintre scopurile principale ale Actului Unic European fiind libertatea europenilor de a trăi și munci oriunde pe teritoriul CE, politica socială a revenit în atenție în momentul în care s-a ridicat problema mobilității lucrătorilor și cea a "dumpingului" social — adică migrația capitalurilor, serviciilor și firmelor către acele părți ale Comunității unde forța de muncă era mai ieftină, iar costurile pentru asigurările sociale mai reduse. Comisia a încercat să orienteze atenția guvernelor naționale asupra "dimensiunii sociale" a pieței unice, dar recesiunea economică a demonstrat că AUE nu prevăzuse o astfel de problemă.

Programul PAS inițiat în 1974 își propunea să promoveze egalitatea între sexe în domeniul muncii și al calificărilor, astfel că au apărut noi legi, precum directiva cu privire la retribuirea egală din 1975 sau cea din 1976, legată de tratamentul nediferențiat. În ciuda faptului că discriminarea în temeiul sexului, directă sau indirectă, este interzisă prin legea UE, femeile se confruntă în continuare cu bariere invizibile.

Politica mediului

Așa cum am mai spus, în timp ce Tratatul de la Roma consemna necesitatea îmbunătățirii nivelului de trai al europenilor, în această perioadă de început a Comunității s-a acordat foarte puțină atenție calității dezvoltării economice. Este evident că majoritatea guvernelor și a factorilor de decizie politică acordau, la acel moment, prea puțină atenție problemelor de mediu, în parte și pentru că implicațiile lor nu fuseseră încă evaluate sau înțelese. Puținele legi de protecție a mediului care au fost promulgate în anii '60 se datorau mai puțin griii propriu-zise pentru calitatea mediului, cât mai degrabă îngrijorării privind măsurăm care standardele diferitele de protecție a mediului din fiecare stat ar fi putut afecta concurența, punând un obstacol în calea realizării pieței comune.

La începutul anilor '70 atitudinea a început să se schimbe. Au apărut reacții publice împotriva a ceea ce se considera a fi o "bunăstare nepăsătoare", reacții generate de mai bună înțelegere științifică a problemelor de mediu, de deteriorarea calității aerului și a apei, de o serie de dezastre ecologice care au făcut vâlvă și de creșterea bunăstării clasei de mijloc din occident (pentru mai multe detalii v. McCormick, 1995, cap. 3). Așa cum guvernele naționale nu au putut evita ieșirea la rampă cu răspunsuri la aceste probleme, nici UE nu a putut amâna implicarea în problemele ecologice.

Primul pas în acest sens a fost publicarea, în 1973, a primului Program de Acțiune Ecologică. Au urmat apoi și altele, toate accentuând importanța protecției mediului, văzută ca parte a creșterii economice "armonioase și echilibrate". Actul Unic European din 1986 a conferit politicii de protecție a mediului un statut de lege, iar alte schimbări ulterioare au dat

Parlamentului un rol mai substanțial în politica mediului, introducând votul majoritar în cazul legislației și politicilor de mediu.

Politica comunitară s-a bazat inițial pe luarea de măsuri preventive și pe găsirea de soluții, astfel încât diferențele dintre politicile naționale de mediu să nu acționeze ca niște bariere în calea liberului schimb. Această o problemă a fost observată de Curtea de Justiție în 1980, când a atras atenția că lipsa unor reglementări ecologice comune ar putea duce la "distorsionarea serioasă" a concurenței. De exemplu, statele cu legi mai îngăduitoare în domeniul mediului ar fi mai puțin împovărate financiar și legislativ decât cele în care astfel de legi sunt mai stricte și, în plus, ar putea atrage companiile interesate să-și deschidă fabrici rară să fie obligate să investească în echipamente de protecție a mediului.

Acțiunile UE de protecție a mediului se bucură de o bună susținere publică. Sondajele Eurobarometru au arătat că majoritatea europenilor consideră că politicile din domeniul mediului trebuie să fie prioritare pe agenda UE, înaintea aspectelor financiare, de apărare sau legate de piața muncii; majoritatea consideră că poluarea este "o problemă urgentă și imediată" și că în acest domeniu, este mai eficientă o acțiune comună a UE decât una separată, a fiecărui stat în parte.

UE a adoptat un important pachet de legi cu privire la protecția mediului, legi care acoperă toate aspectele: evaluarea impactului asupra mediului, controlul conținutului de plumb din combustibili, emisiile de bioxid de sulf, suspensiile de particule, concentrația de plumb din aer, poluanții emiși de platformele industriale, bioxidului de azot și emisiile de gaze de eșapament. S-au publicat șase Programe de Acțiune (al șaselea acoperind perioada 2000-2010), s-au lansat o serie de Cărți Albe și Cărți Verzi, care au stârnit numeroase dezbateri asupra aspectelor ecologice, iar obiectivele UE au fost redefinite odată cu înființarea în 1995 a Agenției Europene pentru Mediu (AEM), o agenție care culege date și furnizează apoi informații instituțiilor europene. AEM s-a implicat în publicarea unei serii de evaluări regionale asupra situației pe câte trei ani a mediului din Europa.

Managementul mediului reprezintă în prezent una dintre cele mai importante domenii de politici UE, situându-se doar în urma politicilor de cooperare externă, a problemelor economice și a celor agricole, însă numai din punctul de vedere al activităților desfășurate. Politicile de mediu se desfășoară în prezent cu preponderență la nivel comunitar. În țări precum Spania și reprezentând o concurență redutabilă pentru dolarul american și yenul japonez. Din aceste motive, așteptările pe care ie au de la UE atât membrii ei, cât și celelalte țări, în privința rolului mondial pe care ar trebui să-l joace sunt și ele mult mai mari. Asta a dus la un nou impuls pentru dezvoltarea unei politici externe și de securitate comune și pentru afirmarea unei influențe sporite a Europei în lume.

Integrarea europeană a trecut evident de etapa aspectelor economice interne și datorită caracterului fluctuant al puterii, combinat cu schimbarea opiniilor politice ale europenilor și cu declinul credibilității politicii externe americane, Europa — care a fost cândva doar un spectator al războiului rece — poate fi acum un actor foarte puternic pe scena mondială.

Politica monetară

Politica monetară este condusă direct de SEBC, coordonat de Banca Centrală Europeană (BCE), în conformitate cu Tratatul Uniunii.

Conducătorii BCE beneficiază de facilitatea explicării politicii BCE. Parlamentul European joacă și el un rol important în această chestiune. Avem un spațiu important de învățat aici de la relațiile între Rezerva Federală și Congresul SUA. Politica fiscală rămâne de competența acestora, iar ajustarea variațiilor regionale decurge din aceleași bugete naționale, suplimentate de măsurile centrale ale UE. Tot la îndemâna statelor rămân politicile salariale și de piață.

Acesta este și tabloul complet al asigurării coerenței politicii economice. Dar disciplina în cadrul UME este chemată să asigure, în contrabalans, tocmai efectul liberalizării, noul mediu creat companiilor, iar în partea statelor, rămân măsurile nu tocmai simple de luat asupra pieței muncii.

Politica bugetară rămâne, așadar, încă în competența guvernelor naționale, dar sub constrângerea Tratatului și Pactului de Stabilitate și Creștere - vezi cerința pentru bugete „echilibrate” în condiții economice „normale”. În astfel de condiții se aproba la Luxemburg (1998) plafonarea deficitelor bugetare la 3% din PIB, plus sancțiunile de non-aplicare. Cum am mai menționat, în concepția Uniunii aceasta se numără printre măsurile necesare cu sau fără moneda euro. Rămasă în afara competenței Unionale, politica fiscală și-ar pierde gradual eficacitatea la creșterea peste plafon a deficitului bugetar. De aceea, și Consiliul European al Miniștrilor de Finanțe și Comisia monitorizează politicile bugetare naționale, de competența Comisiei regăsindu-se direct aplicarea prevederilor Tratatului (Yves Thibault de Silguy, 1998a).

În consecință, în afara poziției subsidiare a politicii monetare - comune, cu obiectivul fundamental al stabilității prețurilor —, se mai cere îndeplinirea condițiilor:

- atragerii investițiilor (crowding in). De o parte, aceasta servește cel puțin menținerii ratei dobânzilor pe termen lung. De cealaltă, statul se orientează înspre creșterea economiilor la scară națională - printre altele, renunță la absorbția economiilor private - asigurând creșterea durabilă a ratei investițiilor fără tensiuni în zonele ratei dobânzilor sau balanței externe și contracararea (amplitudinii) situațiilor conjuncturale;
- acestea vor crea marja de manevră necesară contracarării conjuncturilor nefavorabile. Este necesar de amintit acest aspect odată cu introducerea monedei unice, când mingea revine în terenul național, al fiscalității, bugetului și politicilor structurale, în vederea susținerii obiectivelor și instrumentelor politico-monetare în direcția stabilității;
- reorientarea cheltuielilor publice către destinații productive, coroborate cu ușurarea impozitării și cotizațiilor de securitate socială, orientării acestui instrumentar în direcția ocupării. Dincolo de acest scenariu, este vizată și reducerea ratei și serviciului datoriei publice, ca obiectiv al finanțelor naționale.

Contrar opiniei că astfel de constrângeri ar naște o politică bugetară restrictivă generalizată, numai un deficit bugetar redus - între 0 și 3% din PIB — este de presupus a genera un trend favorabil de reducere a ratelor dobânzii pe termen lung - de altfel, deja început la finele anilor nouăzeci (José Măria Gil-Robles, 1999).

Trei motive pentru menținerea creșterii, în condiții de dobânzi joase, adaugă și Yves-Thibault de Silguy (1998a):

- Primul motiv: asanarea finanțelor publice eliberează economiile. Un punct procentual de reducere a deficitului public eliberează nu mai puțin de 60 miliarde euro anual

în folosul investițiilor și consumului. Începând cu 1993, realocarea economiilor sectorului public către cel privat depășește 1.700 miliarde FF, sumă superioară bugetului anual al Franței.

- Al doilea motiv: asanarea finanțelor publice lărgeste orizontul investitorilor - mai curând sau mai târziu deficitul public își cere nota de plată pe calea impozitelor. Dimpotrivă, investitorii știu că un management public de natură a echilibra bugetul le facilitează climatul de lucru.

- Al treilea motiv: o economie europeană asanată va regăsi drumul către creștere și va deveni atractivă economiilor la scară internațională.

Criticii mai pierd din vedere și experiența ultimelor trei decenii europene, după care politicile fiscale se dovediseră ineficace în politica de stabilizare macro. Deficitul bugetar, plus îndatorarea publică ridicată cer cu claritate politici bugetare restrictive — asanare bugetară — în fazele de încetinire a creșterii economice. Asanarea bugetară vine să echivaleze, în concepția politico-teoretică și tehnică Unională, construirea unei eficiente a stabilizatorilor automați din economie - se înțelege aici capacitatea de autoreglare a economiei, în speță de surmontare a oricărei conjuncturi nefavorabile și neașteptate.

În condiții de păstrare a competențelor naționale asupra politicii bugetare, țările Uniunii dădeau dovadă de capacitate de acțiune înspre realizarea criteriilor de convergență și, ulterior, a exigentelor Pactului, în ajunul introducerii monedei unice. Intre 1993 și 1997, media deficitelor bugetare scădea spectaculos de la 6,1 la 2,6% , m termenii produsului intern brut (PIB), aceasta însemnând, de facto, reducerea cheltuielilor - între 52,4 și 48,7% - în condițiile unei presiuni fiscale rămase, practic, constante -de la 46,3 la 46,0%; toate aceste procente în aceiași termeni ai PIB național și pentru același interval, 1993-1997.

Din accentul primar, pus pe controlul cheltuielilor bugetare, se degajă două principii de ierarhizare a acestora:

- controlul consumului public, al provizioanelor pensiilor din sectorul public, al cheltuielilor de sănătate și subvențiilor pasive în favoarea ocupării;

- prioritatea activităților productive, a investițiilor în resursele umane și politicilor în favoarea ocupării. Unele state au cunoscut însă dificultăți în aplicarea acestor principii. De exemplu, procesul de formare a capitalului, pe ansamblul Uniunii, și-a diminuat proporția în PIB de la 2,9% în 1992, la 2,2%, la sfârșitul deceniului.

Unele țări - vezi Olanda, mai demult, iar Germania, mai târziu - odată realizată performanța aducerii deficitului public la 3% din PIB, procedau în continuare, din proprie inițiativă, la reducerea presiunii fiscale. Era astfel întregit obiectivul promovării dinamismului economic și creșterii economice susținute, dincolo de capacitatea politică de control asupra cheltuielilor publice. Urmau, în 1998, orientările și liniile directoare generale, recomandând statelor membre reducerea cotizațiilor fiscale și sociale. Uniunea urmează să inverseze un precedent trend al creșterii presiunii fiscale, de la 35% la începutul anilor optzeci, către 42-46% la finele deceniului nouăzeci. O astfel de orientare privea, firește, și politica ocupării, în detaliul motivării muncii și angajărilor.

În ceea ce privește fiscalitatea, în raport cu moneda și politica monetară, limitele impuse de Uniune se reduc simțitor și cronic, câtă vreme suntem departe de uniunea fiscală și bugetară. Bugetul și fiscalitatea nu pot însă rămâne deoparte, iar aici avansează inevitabil

competențele deciziei politice Unionale, dar, poate și mai mult de atât, conștientizarea pro-Unională a statelor membre. În contextul mai general al orientării către marile obiective politice, inclusiv a domeniului fiscal-bugetar, vârful de lance al încă incipientei „fiscalității europene” se manifesta tot în 1997. Comisia Europeană ajungea la concluzia asupra nevoii unei coerențe fiscale. Drept care, în decembrie același an se adoptă un cod de conduită fiscală.

O realizare esențială, spune din nou Yves-Thibault de Silguy (1999), este generalizarea unei culturi a stabilității. Stabilitatea este o condiție esențială creșterii economice și o virtute cardinală funcționării uniunii economice și monetare. Gestiunea sănătoasă ajută nu numai trecerii la Euro. Comisia și Banca Centrală se dovedesc îndeajuns de vigilente. Tratatul pune astfel bazele unei reale strategii a stabilității în conducerea politicilor monetare și bugetare.

Cap. 4: Extinderea Uniunii Europene și influența asupra procesului de integrare

Procesul extinderii a oferit deja o serie de beneficii economice și poate să le ofere în continuare. Printre aceste beneficii se numără :O mai mare prosperitate pentru vechile și noile state membre, ca o consecință a lărgirii pieței. Creșterea rapidă a relațiilor comerciale și de investiții, în ultimii ani, între UE și viitoarele state membre a determinat câștiguri economice substanțiale. Aderarea, o dată cu abolirea controalelor la frontieră pentru mărfuri, va însemna prezența neîngrădită pe piață a noilor state membre. Se preconizează de asemenea o serie de beneficii și ca urmare a liberalizării serviciilor, capitalului și forței de muncă. Aceste beneficii sunt de aceeași natură cu cele constatate în momentul introducerii pieței unice, fără frontiere, în 1993.

Efectele economice

Extinderea UE la 27 de state membre va aduce încă 75 milioane de consumatori pe piață unică europeană. Acest lucru ar trebui să ducă la intensificarea schimbului de mărfuri și servicii, la economii de scală, la creșterea concurenței și a investițiilor, conducând astfel la o mai mare creștere economică, atât în actualele, cât și în viitoarele țări membre. În acest sens, extinderea seamănă cu procesul de realizare a pieței unice, prin care a trecut UE în anii 90. În plus, noile state membre se pot aștepta la rate ale creșterii relativ mari, având în vedere posibilitățile “de a ajunge din urmă” asociate cu veniturile mai mici pe cap de locuitor.

Analizarea viitoarei creșteri economice depinde în mare măsură de comerț, investiții și imigrație, trei factori pe care îi vom analiza în continuare.

Comerțul

Integrarea economică extensivă între actualele și viitoarele state membre a fost înfăptuită deja ca parte a procesului de pre-aderare. Deoarece schimbul de mărfuri cu UE s-a liberalizat în mare măsură în cursul anilor 90, apartenența la UE înseamnă trecerea la uniunea vamală de la zona de liber schimb preexistentă. Aceasta va avea, pe termen scurt, doar un impact imediat redus asupra comerțului de mărfuri cu noile state membre, urmând ca avantajele să apară doar pe termen mediu și lung, ca efect al creșterii investițiilor și al specializării continue a producției.

Cu toate acestea, rămân domenii în care comerțul încă nu s-a liberalizat complet, cum ar fi sectorul automobilelor, iar comerțul cu servicii, inclusiv servicii financiare, este

limitat. Nici comerțul agricol nu este complet liberalizat, deși comerțul cu produse agro-alimentare a crescut substanțial în perioada de pre-aderare. Este posibil ca extinderea să conducă la o creștere a volumului schimburilor comerciale între noile state membre, mai ales între cele din Europa Centrală și de Est.

Politica agricolă comună trebuie să continue să se orienteze înspre transferarea asistenței dinspre segmentul prețurilor și cantităților spre o politică a calității și de dezvoltare rurală dinamică, menită să sprijine, și mai puțin să controleze, migrația forței de muncă dinspre sectorul agricol din noile state membre. Aceasta politică trebuie să fie animată de grija față de oameni și de comunitățile acestora, ceea ce înseamnă deschiderea de noi posibilități și pentru țările în curs de dezvoltare, prin comerțul cu produse agricole.

Estimările asupra impactului extinderii asupra actualei UE sunt, în general, limitate, dată fiind dimensiunea economică mult mai mare a acesteia. O astfel de estimare este aceea potrivit căreia actualele state membre ale UE vor câștiga probabil în total aproximativ 10 miliarde euro, pe termen lung, însemnând o creștere cu 0,2% a PIB-ului în aceste țări, care ar putea duce la crearea a aproximativ 300.000 de locuri de muncă (în ipoteza unui raport constant volum muncă – volum producție). Acest câștig economic se va distribui probabil inegal între actualele state membre, Germaniei revenindu-i în jur de o treime. Pentru noile state membre, economiștii sunt cu toții de acord că este posibil ca, în cazul lor, câștigurile să fie proporțional mult mai mari, ca o reflectare a faptului ca 70% din exporturile acestor țări merg către actuala UE (doar 4% din exporturile UE merg, în prezent, spre noile state membre) și a faptului că economiile lor sunt mult mai mici. O recentă sinteză întocmită pe baza literaturii de specialitate ajunge la concluzia că: “simulările care au ca punct de plecare relațiile comerciale demonstrează că, de regulă, țările candidate, ca grup, câștigă undeva între 1.5 % și 8% sau chiar 10% din PIB, pe termen scurt și mediu”.

Investițiile

Deoarece există deja schimburi comerciale libere substanțiale, iar mobilitatea forței de muncă s-ar putea să rămână limitată timp de câțiva ani după extindere, investițiile sunt cheia creșterii economice viitoare în noile state membre. Investițiile Străine Directe (ISD) au fost deja încurajate în viitoarele state membre în perspectiva aderării la UE. Este dificil de estimat însă gradul în care acestea vor crește în viitor. După extinderile precedente, s-au înregistrat salturi considerabile în fluxul investițiilor străine, mai ales în Portugalia și Spania; dar acest lucru nu s-a întâmplat în toate cazurile, iar creșterea ISD depinde de politicile de ajustare sănătoase și de o bună guvernare la nivel național. Unii comentatori sugerează că, ținând cont de nivelul ISD deja mare, de eliminarea facilităților fiscale speciale și de încheierea procesului de privatizare, nu se întrevide o creștere a ISD după extindere.

Pe de altă parte, se argumentează că integrarea efectivă în UE va duce la o creștere semnificativă a fluxului investițional, presupunând că situația locală este încurajatoare în acest sens. Creșterea siguranței legislative pe care o impune calitatea de membru UE și eliminarea “clauzelor protecționiste” din actualele acorduri dintre țările candidate și UE, care au limitat, se pare, exporturile acestor țări, vor constitui tot atâția factori favorizați. Comentatorii din cercurile de afaceri consideră că multe companii au pregătite noi proiecte de investiții în așteptarea finalizării extinderii UE, ceea ce sugerează că ne putem aștepta la o creștere a investițiilor.

Se poate observa că NAFTA a avut ca efect creșterea considerabilă a investițiilor în producție, în Mexic. În cazul aderării la UE, efectul “deblocării” accesului la piață, reglementările comune și orientarea economică ar trebui să aibă un efect și mai puternic.

Astfel, este posibil ca efectul dinamic - un cerc virtuos între creștere și investiție – va duce la o creștere economică rapidă în noile state membre, după aderare. Totuși, experiența extinderilor anterioare arată că acest dinamism nu se declanșează automat, ci va depinde de adoptarea unor politici sănătoase, favorabile creșterii economice, atât de către noile state membre, cât și de către UE în ansamblul său. Chiar și în cele mai optimiste scenarii, convergența economică a noilor state membre cu actualele state membre va fi un proces îndelungat, care va dura câteva decenii. Costurile și beneficiile nu vor apărea, neapărat, în aceeași perioadă; costurile asociate creșterii concurenței și alinierii vor apărea probabil mai devreme, în primii ani după integrare. Însă, pe termen lung, beneficiile pot fi foarte mari, dacă se aplică politici adecvate. Ratele creșterii economice înregistrate recent de viitoarele state membre sunt mai mari decât cele din actualele state membre ale UE.

Migrația și piața muncii

Deoarece migrația lucrătorilor duce la câștiguri economice în țările gazdă, ea ar putea fi unul din avantajele majore ale extinderii UE.

Majoritatea cetățenilor din viitoarele state membre pot deja circula liber (fără viză) pe teritoriul UE. Peste 850.000 sunt rezidenți UE, reprezentând 0,2% din populația acesteia. Migrația se concentrează mai mult către țările și regiunile vecine; două treimi din cei care migrează se stabilesc în Germania și aproximativ 14% în Austria.

Există o preocupare generală la nivelul UE privind o eventuală migrare masivă a lucrătorilor din noile state membre, după extindere, cauzată de diferența mare de venituri. Experiența aderărilor anterioare a țărilor cu venituri mici este edificatoare. Migrația netă dinspre Spania și Portugalia, după aderarea lor la UE, a fost aproape zero în a doua jumătate a anilor 80. În perioada respectivă, au existat restricții asupra migrării populației, care s-au menținut pe o perioadă de tranziție de șapte ani. Chiar și după eliminarea restricțiilor, care a coincis cu recesiunea de la începutul anilor 90, migrația dinspre aceste țări a fost nesemnificativă.

Un aranjament provizoriu similar a fost agreat și pentru extinderea viitoare: astfel, actualele state membre vor avea dreptul să restricționeze aflulul de forță de muncă dinspre Europa Centrală și de Est timp de șapte ani. Trei din actualele state membre și-au arătat intenția de a nu restricționa intrarea lucrătorilor din noile state membre, după extindere. Deoarece țările gazdă obțin avantaje economice de pe urma imigrației, având în vedere că aceasta acoperă necesarul de forță de muncă calificată și necalificată, aceste trei țări vor beneficia de pe urma acestei decizii. Celelalte state membre ar trebui de asemenea să decidă cât mai repede posibil, dacă permit libera circulație a forței de muncă din Europa Centrală și de Est, și nu să aștepte încheierea perioadei de tranziție.

Trebuie remarcat faptul că, dacă politica economică va încuraja creșterea ratei angajărilor și dezvoltarea economică în noile state membre, perspectivele optimiste îi vor determina pe lucrătorii din aceste țări să rămână la ei acasă. Per total, migrația dinspre noile state membre va fi probabil limitată.

Lucrătorii calificați care migrează dinspre viitoarele state membre acoperă deja lipsa de forță de muncă în sectorul serviciilor și al meseriilor. Aceștia au un nivel de pregătire

relativ ridicat, însă adeseori calificarea lor se pierde prin migrare, întrucât aceștia tind să lucreze în aceleași sectoare ca și alți lucrători străini, cum ar fi în construcții, salubritate și manufactură. După extinderea UE, o creștere a aprovizionării cu mână de lucru necalificată – inclusiv a muncii „la negru” – ar putea avea un impact asupra salariilor și ocupării forței de muncă necalificate din actualele state membre, mai ales în regiunile din vecinătatea noilor state membre.

Cap. 5: Perspective:

Ce va schimba extinderea?

Procesul extinderii a îmbunătățit capacitatea viitoarelor state membre de a-și îndeplini rolul ce le revine în politicile de securitate ale Uniunii. Problema controlului eficient la frontieră a fost 9 Statele ne-membre ale UE, Islanda și Norvegia, fac parte din Schengen, pentru a menține Zona Nordică a Liberului Schimb.

Dezbătută continuu cu ocazia negocierilor de aderare și țările candidate au acceptat să impună un control strict la granița externă începând cu momentul aderării. S-au acordat fonduri considerabile, prin programul de asistență pentru pre-aderare, pentru modernizarea frontierelor externe și pentru instruirea poliției de frontieră și a personalului din justiție. Asistența tehnică și proiectele de înfrățire instituțională au fost destinate cu precădere acestui domeniu. Există disponibile fonduri, prin programul Comisiei destinat îmbunătățirii infrastructurii la frontieră în Rusia și în Ucraina.

Viitoarele state membre vor institui un control la frontieră la nivelul celui existent la granițele externe ale spațiului Schengen. Asistența financiară substanțială destinată întăririi securității la frontiere va continua și după aderare. Noile state membre nu vor participa însă, sub toate aspectele, în cadrul acordului Schengen, imediat după aderare; controlul la granițele interne se va elimina numai după ce aceste state vor fi demonstrat că îndeplinesc toate cerințele acquis-ului Schengen. Acest lucru presupune acordul unanim al tuturor statelor membre, care au eliminat deja controalele la granițele interne, și se va baza pe o serie de exerciții de evaluare detaliată. Atât Grecia cât și Italia au trebuit să-și modernizeze standardele timp de câțiva ani, înainte de a putea deveni membre depline a spațiului Schengen.

Astfel, extinderea Uniunii întărește abilitatea acesteia de a combate activitatea criminală și imigrația ilegală. Uniunea va beneficia de intensificarea controalelor la granițele noilor state membre. În dreptul penal, politica “nici un paradis pentru infractori” se va extinde prin includerea celor zece state noi. Cooperarea polițienească și judiciară pentru urmărirea și pedepsirea infractorilor va fi facilitată datorită extinderii ariei de jurisdicție. Există și condiții pentru o mai bună cooperare în domeniul securității cu țările din afara viitoarelor frontiere externe, inclusiv cu Rusia și țările din vestul Peninsulei Balcanice. Stabilitatea politică și prosperitatea economică a noilor state membre vor crește o dată cu aderarea la UE, fapt care va contribui în sine la combaterea criminalității internaționale și a imigrației ilegale.

Unificarea monetară

În martie 2002, după ani de controverse și de schimbări economice adesea dificile, 12 dintre cele 15 state membre au făcut unul dintre pașii cu cel mai mare impact din istoria

integrării: au renunțat la monedele naționale și le-au înlocuit cu noua monedă europeană, Euro.

A fost o mișcare anticipată cu mult timp înainte, care s-a confruntat de-a lungul timpului cu rezistență la nivel politic și care a cauzat anumite probleme economice unora dintre statele membre, dar care, în același timp, a crescut din convingerea că puține bariere din calea edificării pieței unice erau atât de serioase ca existența a 15 monede diferite, cu rate diferite de schimb. Renunțarea la monedele naționale a generat în același timp și îngrijorări legate de suveranitate și independență, deoarece, prin acordul lor de a renunța la monedele naționale, guvernele celor 12 țări din zona euro se declarau de acord cu renunțarea la controlul asupra unora dintre deciziile importante din politica economică internă, cum ar fi cea legată de ajustarea ratelor de schimb. Criticii euro au văzut în trecerea la moneda unică europeană un nou pas către crearea unui sistem de guvernare unificat.

Uniunea Europeană și Monetară constituie un exemplu de soluționare regională a eșecurilor de coordonare globală, a politicilor financiare și monetare.

Prima încercare de unificare monetară în Europa a apărut o dată cu Raportul Werner (după numele premierului luxemburghez Pierre Werner, care a prezidat grupul de lucru, care avea să întocmească acest raport), în anul 1970, raport care schița un obiectiv de uniune monetară pentru anul 1980 și prevedea:

- convertibilitatea monedelor;
- reducerea fluctuațiilor ratelor de schimb până la fixitatea irevocabilă a parităților;
- libera circulație a mărfurilor, serviciilor și a forței de muncă;
- libera circulație a capitalurilor;
- constituirea unui sistem integrat de bănci centrale, care să includă băncile centrale ale statelor membre;
- introducerea unei monede unice.

Deși planul nu a fost concretizat, obiectivele sale apar ca precursori ale planului de mai târziu al Uniunii Monetare. În anul 1986, guvernul francez a relansat ideea unificării monetare europene și a adresat, în acest sens, un memorandum partenerilor săi din Comunitatea Europeană. Consiliul Europei a hotărât, la 28 aprilie 1988, să încredințeze unui comitet, prezidat de Jacques Delors, misiunea de a stabili și propune etapele concrete necesare realizării Uniunii Economice și Monetare (UEM). Arhitectura definitivă a UEM a fost stabilită la Reuniunea de la Maastricht, unde la 9-10 decembrie 1991, șefii de state și de guverne ai Comunității Europene au semnat tratatul care a pus bazele politico-juridice ale Uniunii Monetare și Europene. Tratatul de la Maastricht definește principiile esențiale ale unificării monetare și stabilește etapele realizării acesteia.

Principiile esențiale ale unificării monetare sunt următoarele:

- Uniunea Europeană formează o piață liberă, bazată pe stabilitate monetară și creștere economică, noi locuri de muncă, protecția mediului înconjurător, raporturi bugetare și financiare ferme, coeziune socială;
- trecerea de la uniunea economică la uniunea economică și monetară prin crearea unei monede europene unice (euro), crearea unei noi instituții financiare (Banca

Centrală Europeană), responsabilă cu politica monetară comună și, în special, cu controlul stabilității prețurilor, domeniu în care are autoritate deplină;

- libera circulație a persoanelor, mărfurilor, serviciilor și capitalurilor în cadrul unei piețe comune, în care să funcționeze o monedă unică;
- promovarea unei politici comune, de către țările membre, în domeniul financiar și monetar, bazată pe îndeplinirea următoarelor criterii de convergență:
  - deficitul bugetar să nu depășească 3% din PIB;
  - datoria publică (internă și externă) să fie mai mică de 60% din PIB;
  - rata inflației să nu depășească cu mai mult de 1,5 puncte procentul de inflație medie a trei state din cadrul UEM cu inflația cea mai scăzută;
  - rata dobânzii pe termen lung să nu depășească cu mai mult de două puncte procentuale media ratelor dobânzilor pe termen lung din trei state ale Uniunii cu nivelurile cele mai mici;
  - rata de schimb a monedelor naționale trebuie să rămână, în perioada premergătoare introducerii monedei unice europene, în interiorul limitelor de fluctuație stabile, fără presiuni sau devalorizări.

La 1 iulie 1990 a debutat prima etapă a UEM și a durat până la sfârșitul anului 1993. În această perioadă s-au pus bazele pieței europene unice și s-au liberalizat mișcările de capitaluri dintre statele membre ale Uniunii.

La 1 ianuarie 1994 a debutat cea de-a doua etapă a UEM care a durat până la finele anului 1998, și în cadrul căreia s-au realizat următoarele:

- conform art. 109 din TUE (Tratatul asupra Uniunii Europene), s-a creat Institutul Monetar European (IME), cu sediul la Frankfurt, ca precursor al Băncii Centrale Europene;
- s-au inițiat procedurile de coordonare a politicilor economice la nivel european;
- s-a declanșat lupta împotriva deficitelor excesive și s-au pus în aplicare politicile de convergență economică de către statele membre;
- s-a adoptat, la 31 mai 1995, scenariul de referință pentru trecerea la moneda unică;
- între 15-16 decembrie 1995, Consiliul European a stabilit, la Madrid, numele de euro pentru moneda unică, scenariul tehnic de introducere a euro și calendarul de trecere la moneda unică începând cu anul 1999;
- între 16-17 iunie 1997, Consiliul European, la Amsterdam, a stabilit Acordul final asupra cadrului juridic relativ de utilizare a euro, pactul de stabilitate și de creștere, precum și mecanismul de schimb care va înlocui Sistemul Monetar European;
- la 2 mai 1998, șefii de state și de guverne au nominalizat statele membre care vor utiliza primele moneda unică, pe baza criteriilor de convergență și în funcție de rezultatele economice din anul 1997; aceste state au fost: Austria, Belgia, Franța, Finlanda, Germania, Islanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Portugalia și Spania.

Cea de-a treia etapă a început la 1 ianuarie 1999 și a cuprins două faze ale scenariului de tranziție, respectiv:

- faza B – de la 1 ianuarie 1999 la 31 decembrie 2001;

- faza C – de la 1 ianuarie 2002.

Între 1 ianuarie 1999 și 31 decembrie 2001 a existat o perioadă de tranziție în care moneda unică a funcționat numai ca monedă de cont, alături de monedele naționale. Începând cu 1 ianuarie 2001 și Grecia a aderat la Uniunea Monetară.

De la 1 ianuarie 2002, Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC) a introdus progresiv în circulație bilete în euro, care au circulat în paralel cu monedele și biletele naționale, care au fost retrase, treptat, din circulație. Statele care au aderat la EURO au stabilit perioade diferite de retragere efectivă din circulație a monedelor naționale.

În momentul în care mișcările de capitaluri erau liberalizate, s-a pus problema renunțării fie la stabilirea cursurilor valutare, fie la autonomia politicilor monetare naționale. Prima soluție nu a fost acceptată, deoarece însemna nu numai anularea întregii experiențe a unificării monetare europene, ci și renunțarea la ideea de spațiu financiar european. De aceea, singura soluție rămasă a fost renunțarea la politicile monetare autonome, adică la controlul exercitat de autoritățile naționale asupra volumului creditelor bancare și, implicit, asupra masei monetare interne.

Toate aspectele prezentate până acum ne determină să acceptăm ideea că ne îndreptăm tot mai mult spre o lume monetară tripolară. Dacă inițial America de Nord (SUA și Canada) era singura putere economică reală, a apărut al doilea pol în zona Asiei (Japonia, Coreea de Sud, Hong Kong, Singapore, Taiwan), iar în ultimul timp se consolidează al treilea pol de concentrare economică pe continentul european, mai precis în Europa Occidentală.

Unificarea politică

În 50 de ani, Europa s-a schimbat, la fel ca întreaga lume.

Astăzi, mai mult ca niciodată, într-o lume globalizată în evoluție constantă, Europa trebuie să facă față unor noi provocări. Europa secolului al XXI-lea se confruntă cu o serie de provocări: mondializarea economiei, evoluția demografică, schimbările climatice, aprovizionarea cu energie sau noile amenințări la adresa securității.

Statele membre nu mai sunt în măsură să facă față singure tuturor acestor probleme fără frontiere. Pentru a găsi soluții și a răspunde preocupărilor cetățenilor, este necesar un efort colectiv la nivel european. Europa trebuie să se modernizeze, să dispună de instrumente eficiente și coerente, adaptate nu numai la funcționarea unei Uniuni recent extinse de la 15 la 27 de state membre, ci și la transformările rapide prin care trece lumea de astăzi. Prin urmare, regulile conviețuirii, înscrise în tratate, trebuie revizuite.

Acesta este obiectivul tratatului semnat la Lisabona, la 13 decembrie 2007. Ținând cont de evoluțiile politice, economice și sociale și dorind, în același timp, să răspundă aspirațiilor europenilor, șefii de stat și de guvern au decis asupra unor noi reguli referitoare la amploarea și modalitățile acțiunii viitoare a Uniunii. Astfel, Tratatul de la Lisabona va permite adaptarea instituțiilor europene și a metodelor lor de lucru, precum și consolidarea legitimității democratice a Uniunii și a valorilor sale fundamentale.

Tratatul de la Lisabona este rezultatul negocierilor între statele membre, reunite în cadrul unei conferințe interguvernamentale, la lucrările căreia au participat Comisia Europeană și Parlamentul European. Înainte de a putea intra în vigoare, acest tratat va trebui să fie ratificat de fiecare dintre cele 27 de state membre, conform propriilor reguli constituționale.

Obiectivul pe care și l-au stabilit statele membre este ca Tratatul să intre în vigoare la 1 ianuarie 2009, cu numai câteva luni înaintea alegerilor pentru Parlamentul European.

La 13 decembrie 2007, liderii Uniunii Europene au semnat Tratatul de la Lisabona, încheind astfel mai mulți ani de negocieri pe tema aspectelor instituționale.

Tratatul de la Lisabona modifică Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul CE, în vigoare în prezent, fără a le înlocui. Tratatul va pune la dispoziția Uniunii cadrul legal și instrumentele juridice necesare pentru a face față provocărilor viitoare și pentru a răspunde așteptărilor cetățenilor.

O Europă mai democratică și mai transparentă, în care Parlamentul European și parlamentele naționale se bucură de un rol consolidat, în care cetățenii au mai multe șanse de a fi ascultați și care definește mai clar ce este de făcut la nivel european și național și de către cine.

- Un rol consolidat pentru Parlamentul European: Parlamentul European, ales direct de către cetățenii Uniunii Europene, va avea noi atribuții privind legislația, bugetul Uniunii Europene și acordurile internaționale. Prin faptul că se va recurge mai des la procedura de codecizie în cadrul elaborării politicilor europene, Parlamentul European se va afla pe o poziție de egalitate cu Consiliul, care reprezintă statele membre, în ceea ce privește adoptarea celei mai mari părți a legislației Uniunii Europene.

- O mai mare implicare a parlamentelor naționale: parlamentele naționale vor participa într-o măsură mai mare la activitățile Uniunii Europene, în special datorită unui nou mecanism care le permite să se asigure că aceasta intervine numai atunci când se pot obține rezultate mai bune la nivel comunitar (principiul subsidiarității). Alături de rolul consolidat al Parlamentului European, implicarea parlamentelor naționale va conduce la consolidarea caracterului democratic și la creșterea legitimității acțiunilor Uniunii.

- O voce mai puternică pentru cetățeni: datorită inițiativei cetățenilor, un milion de cetățeni din diferite state membre vor putea cere Comisiei să prezinte noi propuneri politice.

- Cine și ce face: relația dintre statele membre și Uniunea Europeană va deveni mai clară odată cu clasificarea competențelor.

- Retragerea din Uniune: Tratatul de la Lisabona recunoaște explicit, pentru prima dată, posibilitatea ca un stat membru să se retragă din Uniune.

O Europă mai eficientă, cu metode de lucru și reguli de vot simplificate, cu instituții eficiente și moderne pentru o Uniune Europeană cu 27 de membri, capabilă să acționeze mai bine în domeniile de prioritate majoră pentru Uniunea de astăzi.

- Un proces decizional eficient: votul cu majoritate calificată din Consiliu va fi extins la noi domenii politice, astfel încât procesul decizional să se desfășoare mai rapid și mai eficient. Începând din 2014, calcularea majorității calificate se va baza pe sistemul dublei majorități, a statelor membre și a populației, reflectând astfel dubla legitimitate a Uniunii. Dubla majoritate se obține atunci când o decizie este luată prin votul a 55% din statele membre, reprezentând cel puțin 65% din populația Uniunii.

- Un cadru instituțional mai stabil și mai eficient: Tratatul de la Lisabona creează funcția de președinte al Consiliului European, ales pentru un mandat de doi ani și jumătate, introduce o legătură directă între alegerea președintelui Comisiei și rezultatele alegerilor europene, prevede noi dispoziții referitoare la viitoarea structură a Parlamentului European și

la reducerea numărului de comisari și include reguli clare privind cooperarea consolidată și dispozițiile financiare.

- O viață mai bună pentru europeni: Tratatul de la Lisabona ameliorează capacitatea UE de a acționa în diverse domenii de prioritate majoră pentru Uniunea de azi și pentru cetățenii săi precum libertatea, securitatea și justiția (combaterea terorismului sau lupta împotriva criminalității). Într-o anumită măsură, Tratatul se referă și la alte domenii, printre care politica energetică, sănătatea publică, schimbările climatice, serviciile de interes general, cercetare, spațiu, coeziune teritorială, politică comercială, ajutor umanitar, sport, turism și cooperare administrativă.

O Europă a drepturilor, valorilor, libertății, solidarității și siguranței, care promovează valorile Uniunii, introduce Carta drepturilor fundamentale în dreptul primar european, prevede noi mecanisme de solidaritate și asigură o mai bună protecție a cetățenilor europeni.

- Valori democratice: Tratatul de la Lisabona specifică și consolidează valorile și obiectivele care stau la baza Uniunii. Aceste valori sunt menite să servească drept punct de referință pentru cetățenii europeni și să arate ce anume are de oferit Europa partenerilor săi din întreaga lume.

- Drepturile cetățenilor și Carta drepturilor fundamentale: Tratatul de la Lisabona menține drepturile existente și introduce altele noi. În mod special, garantează libertățile și principiile înscrise în Carta drepturilor fundamentale și conferă dispozițiilor acesteia forță juridică obligatorie. Se referă la drepturi civile, politice, economice și sociale.

- Libertate pentru cetățenii europeni: Tratatul de la Lisabona menține și consolidează cele „patru libertăți”, precum și libertatea politică, economică și socială a cetățenilor europeni.

- Solidaritate între statele membre: Tratatul de la Lisabona prevede faptul că Uniunea și statele membre acționează împreună într-un spirit de solidaritate în cazul în care un stat membru este ținta unui atac terorist sau victima unui dezastru natural sau provocat de mâna omului. De asemenea, se subliniază solidaritatea în domeniul energiei.

- Mai multă siguranță pentru toți: Uniunea va beneficia de o capacitate extinsă de acțiune în materie de libertate, securitate și justiție, ceea ce va aduce avantaje directe în ceea ce privește capacitatea Uniunii de a lupta împotriva criminalității și terorismului. Noile prevederi în materie de protecție civilă, ajutor umanitar și sănătate publică au, de asemenea, obiectivul de a întări capacitatea Uniunii de a răspunde la amenințările la adresa securității cetățenilor europeni.

Europa ca actor pe scena internațională – instrumentele de politică externă de care dispune Europa vor fi regrupate atât în ceea ce privește elaborarea, cât și adoptarea noilor politici. Tratatul de la Lisabona va oferi Europei o voce mai clară în relațiile cu partenerii săi din întreaga lume. Va utiliza forța dobândită de Europa în domeniul economic, umanitar, politic și diplomatic pentru a promova interesele și valorile europene pe plan mondial, respectând, în același timp, interesele specifice ale statelor membre în domeniul afacerilor externe.

Tendențele și viitorul Uniunii Europene

Ce ne rezervă viitorul?

O întârziere a extinderii sau abandonarea acesteia, ca rezultat al neratificării de către statele membre UE, ar constitui un eșec politic major pentru Europa. Într-o asemenea situație, atât Uniunea Europeană, cât și țările candidate ar avea de suportat costurile:

Nerealizarea extinderii pieței unice, având drept rezultat o creștere mai mică în țările candidate, ar lipsi UE de câștiguri economice.

- Pentru țările candidate, acest lucru ar diminua stimulentele pentru realizarea reformei, ar descuraja investițiile străine și ar reduce creșterea economică.

- O astfel de situație ar putea fi o sursă de instabilitate politică, cu posibile repercusiuni pentru UE. Ea ar duce la o escaladare a riscurilor în regiunea Balcanilor, unde pacea și stabilitatea sunt încă fragile.

- În absența extinderii, UE ar fi mai puțin capabilă să combată criminalitatea organizată, imigrația ilegală și terorismul.

- Deziluzionarea țărilor candidate ar alimenta euroscepticismul din UE și din alte regiuni.

Astfel, costurile nerealizării extinderii – atât pe plan politic, cât și pe plan economic – ar fi ridicate și ar fi suportate de actualii membri, precum și de cei excluși. Aceasta ar presupune nu numai pierderea beneficiilor în viitor, dar și irosirea eforturilor și investițiilor din trecut. “Ceilalți europeni” ar rămâne vecinii UE, niște vecini supărați și plini de resentimente, mai puțin dispuși să participe la rezolvarea problemelor care depășesc frontierele naționale din Europa sau la împărțirea responsabilității de a modela rolul Europei în lume.

Provocarea democratică

Uniunea trebuie să facă față la două provocări în același timp, una de ordin intern și alta de ordin extern. Pe plan intern, instituțiile europene trebuie aduse mai aproape de cetățeni. Nu există nici o îndoială că cetățenii susțin obiectivele Uniunii, dar ei nu văd întotdeauna legătura dintre aceste obiective și acțiunile de zi cu zi ale acesteia. Cetățenii își doresc instituții flexibile și bine structurate și, în primul rând mai eficiente și mai transparente. Mulți cetățeni se așteaptă ca Uniunea să se implice mai degrabă în rezolvarea problemelor cu care ei se confruntă direct, decât să intervină, până în cel mai mic amănunt în probleme care, dată fiind natura lor, au fost mai degrabă lăsate în sarcina reprezentanților aleși ai Statelor Membre și ai regiunilor, intervenție percepută adesea ca o amenințare la identitatea lor. Mai mult, cetățenii cred că deciziile se iau prea des fără implicarea lor și se pronunță pentru o abordare mai democratică.

Noua poziție a Europei într-o lume aflată în plin proces de globalizare

În schimb, dincolo de granițele sale, Uniunea Europeană se confruntă cu schimbările rapide ale unei lumi aflată în plin proces de globalizare. După căderea Zidului Berlinului, era de așteptat o lungă perioadă de stabilitate, fără conflicte, bazată pe respectarea drepturilor omului. După doar câțiva ani, aceasta nu mai poate fi o certitudine. Ne-am trezit brusc, o dată cu evenimentele din 11 Septembrie. Forțele opozante încă nu au dispărut: fanatismul religios, naționalismul etnic, rasismul și terorismul sunt în creștere, iar conflictele regionale, sărăcia și subdezvoltarea continuă să le alimenteze.

Care este rolul Europei în aceasta lume schimbată? Nu are Europa, acum când este, în sfârșit unită, un rol de lider într-o nouă ordine mondială, rolul unei puteri capabile să aibă un efect stabilizator oriunde în lume și în același timp să reprezinte un model de urmat pentru multe țări și popoare? Europa este continentul valorilor umane, al Cartei Magna, al Declarației Drepturilor Omului, al Revoluției Franceze și al căderii Zidului Berlinului, continentul libertății, al solidarității și, mai presus de orice, al diversității traduse prin respectul pentru alte limbi, culturi și tradiții. Uniunea Europeană are la bază democrația și drepturile omului. De aceea, Uniunea este deschisă doar țărilor care împărtășesc valorile fundamentale precum alegerile libere, respectul pentru minorități și pentru litera legii. Acum, când Războiul Rece s-a încheiat, când trăim într-o lume aflată în plin proces de globalizare, dar totuși atât de fragmentată, Europa trebuie să își asume responsabilitățile ce îi revin în guvernarea globalizării. Rolul pe care trebuie să îl joace este acela al unei puteri care luptă împotriva violenței, a terorii, a fanatismului și care nu ramane indiferentă la nedreptățile cu care lumea se confruntă astăzi. Pe scurt, o putere care vrea să schimbe cursul evenimentelor internaționale în așa fel încât printre beneficiari să se regăsească nu doar țările bogate, ci și cele sărace. O putere aflată în cautarea unui cadru moral pe care să se bazeze un proces de globalizare ancorat în principiile solidarității și ale dezvoltării durabile.

Așteptările cetățenilor europeni

O Europă democratică, angajată global respectă întocmai așteptările cetățenilor. Au existat apeluri publice frecvente pentru întărirea rolului UE în ceea ce privește justiția, securitatea, acțiunile împotriva criminalității transfrontaliere, controlul migrației, problemele cu care se confruntă azilanții și refugiații ce provin din zone de conflict. Cetățenii își doresc rezultate în ceea ce privește politicile salariale, combaterea sărăciei și a excluderii sociale, precum și coeziunea economică și socială. Ei vor o abordare comună în soluționarea problemelor ridicate de poluarea mediului, de schimbările de climă, de siguranța alimentară, pe scurt, toate problemele transnaționale care, simt ei instinctiv, pot fi abordate numai lucrând împreună. De asemenea, ei își doresc să vadă Europa mai puternic implicată în domeniul afacerilor externe, al securității și apărării, cu alte cuvinte, ei așteaptă acțiuni de o mai mare amploare și mai bine coordonate care să permită soluționarea problemelor apărute în Europa și în lume.

În același timp, cetățenii cred că Uniunea are un comportament birocratic în numeroase alte domenii.

În ceea ce privește coordonarea mediului economic, financiar și fiscal, subiectul principal trebuie să îl reprezinte continuarea proceselor specifice pieței interne și a celor care privesc moneda unică, fără a defavoriza individualitatea vreunui dintre Statele Membre. Majoritatea diferendelor naționale sau regionale își au rădăcina în istorie sau în tradiție.

Pentru cetățeni, buna guvernare se traduce prin apariția de noi oportunități și nu prin impunerea de viitoare restricții. Ceea ce ei așteaptă sunt mai multe rezultate, răspunsuri prompte la probleme concrete și nu un superstat european sau instituții interesate de uniformizarea societății europene.

Pe scurt, cetățenii cer o abordare comunitară clară, transparentă, eficientă, asupra căreia să se exercite un control democratic, care să ducă la crearea unei Europe reprezentând un exemplu pentru restul lumii. O abordare care să ofere rezultate concrete în ce privește crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea calității vieții, reducerea infracționalității, educația

și serviciile medicale de calitate. Nu este nici un dubiu că pentru acestea Europa trebuie să urmeze calea reînnoirii și a reformei.

Europa la răscruce

De secole, popoare și state au ridicat armele și au purtat războaie pentru a prelua controlul asupra continentului european. Efectele destabilizatoare a două războaie sângeroase și slăbirea poziției Europei în lume au dus la conștientizarea pe scară tot mai largă a faptului că numai pacea și acțiunea concertată pot transpune în realitate visul unei Europe puternice, unite. La început au fost puse bazele unei comunități a oțelului și a cărbunelui, pentru a alunga o dată pentru totdeauna demonii trecutului. Ulterior s-au adăugat alte activități economice precum agricultura. În cele din urmă s-au pus bazele unei adeverate piețe comune pentru mărfuri, persoane, servicii și capital, la care, din 1999, s-a alăturat moneda unică. La 1 ianuarie 2002, Euro va deveni realitatea de zi cu zi a mai bine de 300 de milioane de cetățeni europeni.

Astfel, a luat ființă treptat Uniunea Europeană. Inițial a fost mai degrabă o colaborare de ordin economic și tehnic. Cu douăzeci de ani în urmă, o dată cu primele alegeri pentru Parlamentul European, legitimitatea democratică a Comunității, care până la acea data aparținuse doar Consiliului, a fost considerabil întărită. În ultimii zece ani s-a trecut la construirea unei uniuni politice și a fost stabilită cooperarea în domeniul politicii sociale, al ocupării forței de muncă, azilului, imigrației, poliției, justiției, politicii externe și al politicii comune de securitate și apărare.

Uniunea Europeană este o poveste de succes. Deja pentru aproape jumătate de secol, în Europa domnește pacea. Alături de America de Nord și Japonia, Uniunea este una dintre cele mai prospere trei zone ale lumii. Solidaritatea și distribuția echitabilă a beneficiilor dezvoltării economice au dus la creșterea considerabilă a nivelului de viață în regiunile mai slab dezvoltate ale Uniunii și la dispariția celor mai multe dezavantaje inițiale.

După cincizeci de ani, Uniunea se află la o răscruce de drumuri, într-un moment în care este necesar să își redefinească existența. Momentul în care Europa va fi unită este aproape. Uniunea este gata să își deschida portile pentru mai bine de zece state, cu preponderență central și est europene, închizând astfel unul dintre cele mai negre capitole din istoria Europei: al Doilea Război Mondial și divizarea artificială care a urmat. Nu în ultimul rând, Europa este pe cale de a deveni o mare familie, fără vărsare de sânge, o adevărată transformare care necesită o abordare diferită față de acum 50 de ani, când primele șase țări au preluat inițiativa.

Rezultatele Convenției privind Viitorul Europei vor fi cruciale. Avem nevoie de un sistem de guvernare care să realizeze un echilibru mai bun între cele două cerințe înrudite: eficiență și legitimitate democratică. UE trebuie să se reinventeze. Climatul actual însă este departe de a fi ideal pentru noile ambiții sau marile idei. În rândul cetățenilor Europei, există un sentiment tot mai puternic de nesiguranță și o teamă crescândă de necunoscut.

Bibliografie

- LIVIU C. ANDREI *Euro, ediția a doua,*
Bucuresti, Editura Economică, 2007
- CHRISTIAN N. CHABOT *Euro, monedă europeană,*
Bucuresti, Editura Teora, 2000
- DUMITRU MAZILU *Integrare europeană – Drept comunitar si*
instituții europene – Ediția a V-a,
Bucuresti, Editura Lumilex, 2007
- LIVIU-GEORGE MAHA *Costuri si beneficii ale aderării României*
SILVIU URSU, *la UE,*
SÂNZIANA BĂLȚĂTESCU Iasi,Editura Universității Al. I. Cuza, 2007
- LUCIANA-ALEXANDRA GHICA *Enciclopedia UE,*
CRISTIAN PREDA Bucuresti,Editura Ager-Economistul, 2005
- SYLVAIN KAHN *Geopolitica UE,*
Bucuresti, Editura Cartier, 2008
- JOHN MCCORMICK *Să înțelegem Uniunea Europeană-*
O introducere concisă,
Bucuresti, Editura Codecs, 2006
- Agentia pentru Dezvoltare Regionala Nord-Est <http://www.adrnordest.ro/>
Biblioteca Centrala ASE <http://www.biblioteca.ase.ro/>
Centrul de Resurse Juridice <http://www.crj.ro/>
EUROPA-Raport general privind activitățile UE <http://europa.eu/generalreport/ro>
Institutul de Prognoza Economica <http://www.ipe.ro/romain.html>
Institutul European din România <http://www.ier.ro/>
Ziarul Financiar www.zf.ro